

**MATERIÁLY
XVI MEZINÁRODNÍ VĚDECKO - PRAKTICKÁ
KONFERENCE**

APLIKOVANÉ VĚDECKÉ NOVINKY

22 - 30 červenců 2020 r.

Volume 3

Praha
Publishing House «Education and Science»
2020

Vydáno Publishing House «Education and Science»,
Frýdlanská 15/1314, Praha 8
Spolu s DSP SHID, Berdianskaja 61 B, Dnepropetrovsk

Materiály XVI Mezinárodní vědecko - praktická konference «Aplikované vědecké novinky», Volume 3 : Praha. Publishing House «Education and Science» -68 s.

Šéfredaktor: Prof. JUDr Zdenák Černák

Dr. Ephieva M.K. PhD

Náměstek hlavního redaktora: Mgr. Alena Pelicánová

Zodpovědný za vydání: Mgr. Jana Štefko

Manažer: Mgr. Helena Žáková

Technický pracovník: Bc. Kateřina Zahradníková

**Materiály XVI Mezinárodní vědecko - praktická konference ,
Aplikované vědecké novinky**

Pro studentů, aspirantů a vědeckých pracovníků

Cena 50 Kč

ISSN 1561-6940

© Authors , 2020

© Publishing House «Education and Science» , 2020

EKONOMICKÉ VĚDY

Zahraniční ekonomické aktivity

К.е.н. Наумов М. С.

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, Україна*

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВПЛИВУ КОРОНАВІРУСНОЇ ПАНДЕМІЇ НА РОЗВИТОК ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Загальновизнаним фактом є залежність економіки України від динаміки цін на світових ринках сировини. Пандемія COVID-19 призвела до скорочення платоспроможного попиту по всьому світу в тому числі й на сировинні товари. За даними Світового Банку, по мірі загострення коронавірусної пандемії ціни на сировину перманентно падали. Серед наведених товарів та послуг станом на березень 2020 року найбільші темпи скорочення спостерігались в енергетиці – 49,42 % від рівня цін січня 2018 року. В металургії аналогічний індекс складав 77,57 %, у сільському господарстві – 95,81 %. Цілком очікуваним є наступне падіння обсягів ВВП України. Питання полягає в масштабах майбутньої кризи. Для з'ясування перспектив національної економіки актуальним стає дослідження ситуації на основних сировинних ринках. Енергетика не є ключовою галуззю в зовнішньоекономічній діяльності України, тому предметом нашого аналізу буде металургія та сільське господарство.

Найбільше занепокоєння викликає ситуація в гірничо-металургійній галузі. Одним із найбільших споживачів металу в світі є Китай – країна, яка першою зіштовхнулася з пандемією. Падіння обсягів використання металу в будівництві та промисловості супроводжувалось зменшенням обсягів власного виробництва металів, але темпи останнього були нижчі, в наслідок чого утворився надлишок. Разом із тим економіка Китаю наразі відновлюється. А от промисловість Європейського Союзу та США продовжують зазнавати негативних наслідків обмежувальних заходів. Наприклад, зупинка автомобільних заводів, які споживають 20 % сталі, призвела до стрімкого

скорочення обсягів виробництва на європейських сталеливарних заводах і, відповідно, обсягів імпорту.

Разом із тим, у об'єднанні «Укрметалургпром» поточну кризу в металургійній галузі пояснюють не стільки пандемією коронавірусу, скільки ситуацією, яка склалась на світовому ринку сталі починаючи з другої половини 2019 року, а також чинниками всередині країни (тарифна політика монополій у галузі інфраструктури, фіскальна політика держави, торговельні обмеження на імпорт сировини та матеріалів для гірничо-металургійного комплексу тощо). У цілому, обсяги виробництва металургійних підприємств України в січні-травні скоротились: агломерату – до 13,10 млн т (98,6 % від показника аналогічного періоду 2019 року), коксу валового – до 4,02 млн т (90,9 %), чавуну – до 8,16 млн т (93,5 %), сталі – до 8,30 млн т (89,5 %), прокату – до 7,43 млн т (93,8 %), трубної продукції – до 0,33 млн т (70,2 %). Як видно, виробництво трубної продукції, яке характеризується більшою доданою вартістю, скоротилося сильніше, ніж інші.

Іще одним чинником, який негативно вплинув на обсяги споживання металу в світі стала цінова війна на ринку нафти, яка призвела до скорочення попиту на труби для нафтової галузі. Але цей же чинник має і позитивний ефект: падіння цін на нафту призвело до зниження вартості фрахту, тобто зробило більш вигідним транспортування продукції в країни Азії, де попит починає відновлюватись.

Ситуація в сільському господарстві викликає менше занепокоєння. Як влучно зазначив автор вітчизняного видання «Дзеркало тижня» Андрій Паливода, «люди можуть обійтись без нової машини або смартфона, але їсти тричі на день все ж таки не перестануть». Поточний сезон складався для виробників та експортерів сільськогосподарської продукції не надто вдало: тривала ревальвація гривні зробила невикладними поставки за кордон, а початок пандемії призвів до незначного падіння цін на продовольство: від 1 до 5 %. Але наступна девальвація гривні та панічні настрої у світі щодо нестачі продуктів харчування призвели до зростання експортних цін. Як наслідок, збільшився обсяг українського експорту зернових культур. Основними імпортерами стали Єгипет, Південна Корея та Китай.

Потенційні втрати від зменшення обсягів експорту теоретично можуть бути компенсовані залученням іноземних інвестицій. Відповідно, доцільним є аналіз тенденцій і у цій сфері. З одного боку, проблема є значущою в світовому

масштабі: як зазначила Голова Міжнародного валютного фонду Крісталіна Георгієва, станом на березень 2020 року в зв'язку з карантинними обмеженнями у багатьох країнах інвестори вилучили рекордну суму коштів – 83 млрд доларів США. З іншого боку, прямі іноземні інвестиції в Україну традиційно є значно меншими у порівнянні з експортною виручкою: за даними Національного банку України, протягом 2019 року до країни було залучено 5 860 млн доларів США прямих інвестицій, тоді як обсяг експорту товарів та послуг за аналогічний період дорівнював 65 292 млн доларів США (за розрахунками Державної служби статистики України). Крім того, значна частка прямих іноземних інвестицій – це інвестиції, в яких кінцевим контролюючим інвестором є резидент, тобто це кошти, що раніше були виведені з країни, а потім повернуті до неї. Незначний обсяг прямих іноземних інвестицій з України закордоном – 3 541 млн доларів США станом на 2019 рік – не дозволяє розглядати їх як вагоме джерело валютних доходів.

Крім того, протягом останніх років надходження прямих іноземних інвестицій в Україну в декілька разів менше, ніж перекази трудових мігрантів додому. Саме з цієї причини вивчення міграційних процесів, на нашу думку, є більш пріоритетним. На перший погляд, обмежувальні заходи у зв'язку з пандемією коронавірусу (перед усім, закриття кордонів) мали призвести до катастрофічного скорочення переказів заробітчан. Але, як зазначає Елла Лібанова, директор Інституту демографії та соціальних досліджень ім. Птухи НАН України, надходження приватних переказів у березні-квітні 2020 року порівняно з попереднім (рекордним) роком зменшилися тільки на 8 %. Більше того, до України повернулись лише ті мігранти, які мали короткострокові угоди. Мігранти, які мали дозволи на постійне проживання, переважно залишалися за кордоном. Таким чином, основне питання в цій сфері: чи збільшиться трудова міграція після зняття карантинних обмежень.

Залесский Борис Леонидович

Белорусский государственный университет

НА ФУНДАМЕНТЕ ЕВРАЗИЙСКИХ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ПЛАТФОРМ

С 1 января 2020 года Республика Беларусь приняла на себя председательство в органах Евразийского экономического союза (ЕАЭС). При этом в числе задач, которые требуют своего решения в данном интеграционном объединении в ближайшей перспективе, были названы «разработка долгосрочной стратегической программы инновационного развития, укрепление сотрудничества в научно-технической и инновационной сфере» [1]. Сейчас в ЕАЭС идет интенсивная работа по согласованию на период до 2025 года таких важных документов, как проекты стратегических направлений евразийской экономической интеграции и основных направлений промышленного сотрудничества. При этом белорусская сторона выступает за расширение научно-технического и инновационного взаимодействия, в том числе с помощью формирования евразийских технологических платформ, главной задачей которых является «обеспечение системной работы по аккумулярованию передовых национальных и мировых достижений научно-технического развития, мобилизации научного потенциала государств-членов для решения прикладных задач по разработке инновационных продуктов и технологий, а также их внедрению в промышленное производство» [2]. Дело в том, что «в Договоре о ЕАЭС отсутствуют базовые положения о научно-техническом сотрудничестве, которые позволили бы регулировать инновационное взаимодействие стран союза» [3]. По этой причине Республика Беларусь инициирует включение в Договор о ЕАЭС отдельной статьи, которая определила бы направления сотрудничества стран-участниц союза в научно-технической и инновационной сферах.

Напомним, что еще в апреле 2016 года решением Евразийского межправительственного совета был сформирован перечень евразийских технологических платформ, который включил в себя 14 направлений: 1. Медицинские и медицинские биотехнологии, фармацевция. 2. Информационно-

коммуникационные технологии. 3. Фотоника. 4. Авиакосмические технологии. 5. Ядерные и радиационные технологии. 6. Энергетика. 7. Технологии транспорта. 8. Технологии металлургии и новые материалы. 9. Добыча природных ресурсов и нефтегазопереработка. 10. Химия и нефтехимия. 11. Электроника и технологии машиностроения. 12. Экологическое развитие. 13. Промышленные технологии. 14. Сельское хозяйство, пищевая промышленность, биотехнологии.

В январе 2019 года в ЕАЭС сформировали 15-ю евразийскую платформу – “Энергетика и электрификация”, учредителями которой стали девять предприятий и научных институтов Беларуси, Казахстана, Кыргызстана и России, которые обозначили такие основные направления деятельности, как «энергетическое машиностроение, электрификация, а также создание и распространение умных электрических сетей – электроустановок, обеспечивающих параллельную работу в сети различных источников энергии. Кроме того, планируется развивать и использовать возобновляемые источники для энергосбережения удаленных потребителей» [4]. В августе 2019 года Совет Евразийской экономической комиссии утвердил уже 16-ю евразийскую технологическую платформу – “Технологии технического обслуживания и ремонта промышленного оборудования”, которая предназначена решать такие задачи, как «развитие индустриального партнерства и импортозамещения, реинжиниринга устаревших узлов и агрегатов на основе технического перевооружения и модернизации производств, внедрения прорывных технологий» [5]. Тогда же был создан Евразийский центр по станкостроению, который занялся ведением единого реестра станочного оборудования, производимого в странах ЕАЭС, что позволит определить, какими компетенциями и производственными мощностями они обладают.

Для Республики Беларусь участие в реализации этих евразийских технологических платформ важно уже по той причине, что внимание здесь сконцентрировано на реализации высоко инновационных проектов, имеющих не только экономическую, но и политическую, а также социальную значимость. В частности, это характерно для участия белорусской стороны в реализации технологической платформы, касающейся космических и геоинформационных технологий. «Работа в этом направлении позволила создать собственный спутник, а также целый сектор экономики, который занимается сферой космоса,

и заявить о себе на международной арене как о космической державе» [6, с. 88–89]. Важное дополнение: в апреле 2020 года Коллегия Евразийской экономической комиссии одобрила глобальный кооперационный проект в сфере предоставления космических и геоинформационных услуг на основе данных дистанционного зондирования Земли, реализовать который намечено в 2021–2025 годах. «На первом этапе предстоит объединить действующие и перспективные группировки спутников стран ЕАЭС. На втором – создать единый информационный портал» [7].

В числе других интересных направлений участия Беларуси в реализации евразийских технологических платформ можно назвать технологическую платформу “ЕвразияБио”, которая предполагает разработку совместных проектов в сфере биотехнологий для эффективного использования в интересах науки, образования, отраслей экономики, социальной сферы и государственных нужд, а также проект “Организация производства светодиодного осветительного оборудования”, участниками которого являются белорусские, российские, армянские, казахстанские и кыргызские организации и компании.

Литература

1. Обращение Президента Республики Беларусь Александра Лукашенко к главам государств-членов Евразийского экономического союза [Электронный ресурс]. – 2020. – URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/obraschenie-prezidenta-respubliki-belarus-aleksandra-lukashenko-k-glavam-gosudarstv-chlenov-evrazijskogo-22827/
2. Евразийские технологические платформы [Электронный ресурс]. – 2020. – URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-vystupaet-za-rasshirenje-nauchno-tehnicheskogo-sotrudnichestva-v-eaes-shumilin-397579-2020/>
3. Беларусь выступает за расширение научно-технического сотрудничества в ЕАЭС – Шумилин [Электронный ресурс]. – 2020. – URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-vystupaet-za-rasshirenje-nauchno-tehnicheskogo-sotrudnichestva-v-eaes-shumilin-397579-2020/>
4. Пивовар, Э. Технологическая платформа в сфере энергетики создана в ЕАЭС / Э. Пивовар // [Электронный ресурс]. – 2019. – URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/tehnologicheskaja-platforma-v-sfere-energetiki-sozdana-v-eaes-333240-2019/>
5. В ЕАЭС сформирована новая евразийская технологическая платформа по технологиям технического обслуживания и ремонту промышленного оборудования [Электронный ресурс]. – 2019. – URL: <http://www.eurasiancommission.org/ru/nae/news/Pages/13-08-2019-1.aspx>
6. Никитина, Ю.Ф. Перспективы технологических платформ: Синергетические эффекты / Ю.Ф. Никитина // Проектирование будущего. Проблемы цифровой реальности: труды 2-й Международной конференции (7-8 февраля 2019 г., Москва). – М.: ИПМ им. М.В. Келдыша, 2019. – С. 83–90.
7. Страны ЕАЭС намерены создать евразийскую космическую группировку [Электронный ресурс]. – 2020. – URL: https://www.tvr.by/news/obshchestvo/strany_eaes_namereny_sozdat_evraziyskuyu_kosmicheskuyu_gruppirovku/

FILOLOGIE

Jazyk, řeč, komunikace

Ф.ғ.к. Жуынтаева З.Н.

Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Қазақстан

КӨНЕ ТҮРКІ ТІЛІНДЕГІ КӨСЕМШЕ ТҰЛҒАЛАРЫНЫҢ ТҮРЛЕНУ КАТЕГОРИЯСЫН ЖАСАУДАҒЫ ҚЫЗМЕТІ

Етістік категорияларға бай сөз табы екені белгілі. Соның бірі – көсемше. Біздің мақсатымыз – көсемше тұлғаларының етістіктің түрлену (вид) категориясын жасаудағы қызметін қарастыру. Қазақ тіліндегі көсемшенің тарихы көне түркі тілінен бастау алады. Көне түркі тілінде көсемшелік тұлғалар қазіргіден сан жағынан көп болған. Олардың кейбірі сақталмаған, бірен-сараны жеке сөздер құрамында «өлі элементтер түрінде ғана ұшырасады.

Ү–ҮШ ғасыр ескерткіштерінде көсемшенің мына тәрізді форманттары қолданылған: 1. -а, -е, уча, тута,й, -ы: ти, алы, -у, -ү: өлү, оплайу: -гелі; өлгелі, -ты: сақынматы, қатығды. 2. -п, -пан, -пен: олурыпан. Көне түркілік ескерткіштер тілінде де көсемше тұлғасы дербес күйінде емес, күрделі етістік құрамында, бағыныңқы сөйлемнің баяндауышы қызметінде, сондай-ақ әртүрлі көмекші сөздермен, форманттармен бір тіркес құрамында қолданылған. Көрсетілген көсемше форманттарын шақтық мән білдіруіне қарай осы шақ көсемшелері: -а, -е,

-ы, -й, -ү, -ты өткен шақ көсемшелері, -п, -пан (орта ғасыр ескерткіштерінде –бан, -ыбан) және мақсат көсемшесі -ғалы деп топтастыруға болады. Бұл жағынан да қазіргі тілдегі осындай көсемшелерден үлкен айырмашылығы байқала қоймайды, -а, -е және -ы,

-и, -у, -ү тұлғаларын Орхон жазбаларын оқып, оның тілін зерттеумен айналысқан В.Томсен бір-бірінен аздаған мағыналық мәнерлер арқылы ғана ажырайтын фонетикалық вариант деп қарапты. -Ы тұлғасы X-XIII ғасырларда-ақ, А.М.Шербактың айтуынша, жеке сөздер құрамында ғана сақталған өлі тұлға болған [1, 94].

-А, -е тұлғалары көсемшелер етістік баяндауыш білдіретін қимылмен бір мезгілде, бір мезетте болатын қимылды білдіреді де, сөйлем құрамында соның анықтаушысы болады. Бұл тұлға кейбір тілдерде -йа, - йу, - йы, - йо,- й түрінде

көрінеді. Көне түркі тілінен мысал келтіріп кетейік: *Құрығару Иынчу үгүз кече* – Аудармасы: *Кері қарай Сырдария өзенін кешіп өткен.* (Күлтегін, 163-б.) *Өтүкен йиш олурсар, беңгү іл тута олуртачы сен, түрк будун тоқ* – Аудармасы: *Өтүкен қойнауында отырсаң, мәңгі ел ұстап отырасың сен (сонда) түркі халқы тоқ.* (Күлтегін, 169-б.). *Анта қамысы йірсайу қоп туру, өлү йорыйур өртіг* – Аудармасы: *Онда қалғандар жер-жерге қаңғып, өлі-тірі болып жүрді* (Күлтегін, 170-б.). Бұл мысалдардан көне түркі тілі мен қазақ тіліндегі өзгешеліктер айқын көрініп тұр: кече-кешіп, тута – ұстап, туру – қаңғып. -П, -у қосымшасы қазақ тілінде -п, -ып тұлғасында қолданылған. Сол сияқты түркі тілдерінде –у, -ү, -йу, -йү варианттары да кездеседі. Олардың қайсысыда күрделі етістіктердің құрамында келіп, сөз айтылған моменттегі болып жатқан іс-әрекетті, қимылды білдіреді.

А.Есенқұлов та көсемшенің жасалу жолында -а, -е тұлғаларының кездесетінін айтып, мысалдар береді. Мысалы: *Ертіс үгүзіг кече йорыдымыз, түргіс будуның уда бастымыз* – Аудармасы: *Ертіс өзенін кешіп өттік те, түргеиш халқын ұйқыда бастық* [2, 53].

Ғ.Айдаров: «Көсемше ескерткіштерде негізгі етістіктегі істің, қимылдың амалын, мезгілін, мақсатын т.б. білдіріп, төмендегідей жұрнақтар арқылы жасалады дей келіп, мынадай мысалдар келтіреді. *Сүңгүліг қантан келінен сүре елтіді?* – Аудармасы: *Сүңгілі қайдан келіп тұра қуды?* -у, -ү, -йу, -йү тұлғаларына: *Йугчы – сыңытчы қытан, татабы будун баилайу. Ідар сеңун келті* – Аудармасы: *Жылаушы-сықтаушы қатын, татабы халқын бастап удар сеңун келді*» [3, 45]. Бұл жерде -ү тұлғасы қазіргі қазақ тілінде -іп көсемшесінің мәнін беріп тұр. -П тұлғасы – көне тілдерде де, жаңа тілдерде де актив тұлға. Негізгі мәні – етістік баяндауыштың қимылға дейінгі немесе бір мезгілде болған әрекетін білдіреді. Көне түркі тілінде бұл тұлға -пан, -пен түрінде қолданылған. Қазіргі қазақ тіліндегі мақсат көсемше деп аталып жүрген -ғалы тұлғасы ескерткіштер тілінде екі түрлі мәнде – мақсат және істің басталар моментін (уақытын) білдірген. Қазақ тілінде де бұл тұлғаның осы екі мағынасы сақталған -ғалы қосымшасы құранды. -Ғалы көсемшесінің екі түрлі қызметі екі түрлі морфологиялық тұлғадан құралуына байланысты. -Ғалы қосымшасының алғашқы элементі барыс септік жалғауы да, соңғы –лы түркі тілдерінің тарихында белгілі бірлестік септік қосымшасы болуы ықтимал. -Ғалы тұлғасы әдетте істің басталуына меззейді, бір істің басталуы мен екінші әрекеттің ыңғайластығын, тұтастығын білдіреді. -Ғалы тұлғасының семантикасы осындай морфологиялық құраманың нәтижесі деп қаралатыны да

сондықтан [1, 96]. Бұл көзқарастан мақсат көсемшесінің де түрлену категориясын жасауға атсалысатыны көрініп тұр.

Жоғарыдағы пікірлерден байқағанымыздай, көсемшелердің жасалу жолдары да қазіргі қазақ тілінен онша алшақ кетпейді. Кейбір фонетикалық варианттары кездеседі. Мағыналық ерекшеліктері де сақталған деуге болады. Енді көсемше категориясының түрлену категориясына қаншалықты қызмет ететіндігін қарастырып көрейік. Етістіктер бастапқы істі, аяқталған істі, созылыңқы істі, нәтижелі іс- әрекетті білдіре алады. Олар істің қалай өтіп жатқанын, істің әртүрлі күйге ауысуын көрсетеді. Көсемше де түрлену категориясын бере алады. Оны ғалым М.Жолшаева: «Көсемше тұлғалары белгілі дәрежеде аспектуалды семантика жасауға да қатысады. Көсемше тұлғаларының қимылдың жасалуына қатысты ерекшеліктерді білдіретін қызметіне алғаш көңіл бөлген А.Байтұрсынұлы екенін ғалымдар да байқаған» [4,79] деп көрсетеді. А.Байтұрсынұлының көсемшені үнемді және үнемсіз деп бөлгенде, іс-әрекеттің түрленуіне көңіл бөлген тәрізді. Бұл қимыл-әрекеттің қалай жүзеге асатынын көрсетеді.

Н.Сауранбаев қазақ тілінде сыпатты күрделі етістіктер білдіретіндігін айта келіп, көсемшені тұлғасына қарай үшке бөледі: аяқталған сыпат, созылыңқы сыпат және белгісіз сыпат. Аяқталған сыпатта негізгі етістік -ып/іп, -п, созылыңқы сыпатта -а/е, -й, белгісіз сыпатта -ғалы/гелі тұлғасында тұратындығын айтады [5, 78]. Бұл тұлғалардың көне түркі тілінде де кездесетіні аңғарылады: *Екінті Ышбара йамтар боз атыз бініп тегді. Екінші (рет) Ышбара қолбасының боз атын мініп тиді.* Бұл мысалда –п тұлғасы әрекетті әуелі өзі үшін, өз мүддесі үшін жүзеге асыруды қалайтындығын білдіріп тұр. Ғалым түрлену категориясын жасауға көсемшенің қатысы бар екендігін көрсетеді. Оны көне түркі тіліндегі мысалдардан да аңғаруға болады: *Өртче қызып келті, сүңүсдіміз* – Аудармасы: *Өртше қызып келді, соғыстық.* «–П кел форманты жетекші етістікке амалдың бірте-бірте я дамуын, я бәсеңдеуін білдіретіндей реңк жамайды» [6, 255] дегендей, мысалда қимылдың дамуын білдіріп тұр. *Көгмен йір-суб ідісіз қалмазун тійін, аз қырқ будуның йаратып келтіміз* – Аудармасы: *Көгмен жер-суы иесіз қалмасын дейін, қырық аз халқын дұрыстап келдік.* Бұл жерде қимылдың бәсеңдеуін байқатады. *Үчегүн қабысып сүлелім* – Аудармасы: *Үшеуіміз бірігіп соғысайық.* Мұнда іс-әрекетті бірден істелетіндігін білдіретін реңк жамайды.

-Й бар форманты жетекші етістікке тіркескенде, оған өзінің (көмекші етістіктің) негізгі мағынасын қосады, бірақ жетекші етістік көмекші етістік арқылы аталатын амалдың не мақсатын, не одан бұрын (алдын ала) жол-жөнекей істелетін

амалды білдіреді [6, 255]. Оған мына мысалдар дәлел бола алады: *Қаңым қаған анча ілліг, төрүг қазғанын, уча бармыс* – Аудармасы: *Әкем қаған осылай елдім пен билікті орнатып, ұша барды*. *Үч оғуз сүсі баса келті* – Аудармасы: *Үш оғыз әскері баса келді*. Ис-әрекетті тоқтаусыз жүзеге асырғандығын білдіріп тұр. *Аңар көрү білің, түрк емті будун беглер!* – Аудармасы: *Бұған қарап білің, түркінің ендігі халқының бектері!* -а, -е, -й тұлғалары –п тұлғасымен сәйкес келіп жатады. А.Н.Кононов «Грамматика языка тюркских рунических памятников VIII – IX вв» атты еңбегінде көне түркі тілінде қимылдың өту сипаты (способ действия) категориясының бар екендігін анықтаған [7, 197-200]. Қимылдың жасалуындағы түрлі ерекшеліктерді білдіретін басқа да көрсеткіштермен бірге қимылдың аяқталуын білдіретін көрсеткіштердің көне түркі жазба ескерткіштерінде ұшырасатынын көрсеткен. Мысалы, ғалым көне түркі тіліндегі **қал** етістігінің көмекшілік қызметіне тоқтала келіп, оның көсемше тұлғалы негізі етістіктен кейін келгенде қимылдың аяқталғанын, біткенін білдіретінін көрсеткен: *Тірігі күң болташы ерті өлүгі йұртта, йолта йату қал тачы ертігіз (Кт) Тірісі құл болатын еді, өлісі жұртта, жолда жайрап қалатын едіңдер* [7, 199].

Қорыта келгенде, көсемше тұлғалары көне түркі тілінде және қазіргі қазақ тілінде етістіктің түрлену категориясын жасауға қатыса алатындығы байқалады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Томанов М. Қазақ тілінің тарихи грамматикасы. – Алматы: Мектеп, 1981. – 207 б.
2. А.Есенқұлов. Көне түркі жазба ескерткіштеріндегі қосымшалар. – Алматы: Ғылым, 1976. – 239 б.
3. Айдаров Ғ. Күлтегін ескерткіші. – Алматы: Ана тілі, 1995. – 232 б.
4. Жолшаева М.С. Қазақ тіліндегі етістіктер және аспектуалды семантика. – Алматы, 2011. – 290 б.
5. Сауранбаев Т. Тезисы доклада // Вопросы грамматики тюркских языков. – Алматы: АН КазССР, 1958. – С. 45-56.
6. Ысқақов А. Қазіргі қазақ тілі. Морфология. – Алматы: Ана тілі. 1991. – 384 б.
7. Кононов А. Н. Грамматика языка тюркских рунических памятников VIII-IX в.в. – Л., 1980. – С. 255

FYZIKA

Белоцерковская А. И., Курской Ю. С.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники, Украина

ФОТОННО-КРИСТАЛЛИЧЕСКИЙ УЗКОПОЛОСНЫЙ ФИЛЬТР ДЛЯ НАНОЛАЗЕРОВ

Перспективным направлением миниатюризации фотонных устройств и их интеграции является использование фотонных кристаллов [1]. Фотонные кристаллы представляют собой искусственные периодические наноструктуры, сформированные таким образом, что электромагнитные волны некоторых частот в них не могут распространяться ни в каком направлении [2].

На основе фотонных кристаллов можно создать миниатюрный нанорезонатор [3]. Лазеры с Брэгговским резонатором, реализуемые на основе диэлектрических структур с периодической вариацией, либо показателя преломления.

Рисунок 1. Лазер с фотонно-кристаллическим резонатором

В данной работе рассматривается лазер с Брэгговским резонатором с дефектным слоем. Дефектный слой – это нарушение периодичности, в котором возникает дефектная мода внутри запрещенной зоны в фотонном кристалле. Дефектные моды фотонных кристаллов обладают высокой добротностью [4].

Моделирование этой структуры осуществляется на основе матричного метода. Матрица дефектного слоя может быть записана в виде:

$$MS(\lambda, h) = \begin{pmatrix} \cos(\beta(\lambda, h)) & -\frac{i}{p} \sin(\beta(\lambda, h)) \\ -ip \sin(\beta(\lambda, h)) & \cos(\beta(\lambda, h)) \end{pmatrix}, \quad (1)$$

где $\beta(\lambda, h) = \frac{2\pi}{\lambda} nh \cos(\theta)$;

$p = n \cos(\theta)$;

h – толщина слоя (м);

λ – длина волны (м).

В результате получили следующее выражение для коэффициентов прохождения:

$$T = \frac{2p_1}{(m_{11} + m_{12}p_e)p_1 + (m_{21} + m_{22}p_e)}, \quad (2)$$

где m_{ij} – элементы характеристической матрицы среды;

$$p_1 = \sqrt{\frac{\varepsilon_1}{\mu_1}} \cos \theta_1;$$

$$p_e = \sqrt{\frac{\varepsilon_e}{\mu_e}} \cos \theta_e.$$

На рисунке 2 показаны результаты расчетов зависимостей коэффициента пропускания от длины волны. На графике видно, что в пределах запрещенной зоны фотонно-кристаллической структуры формируется узкий пик пропускания,

обусловленный наличием дефектного слоя. В данном случае количество периодов структуры 4, а толщина слоя равна 0.55 мкм.

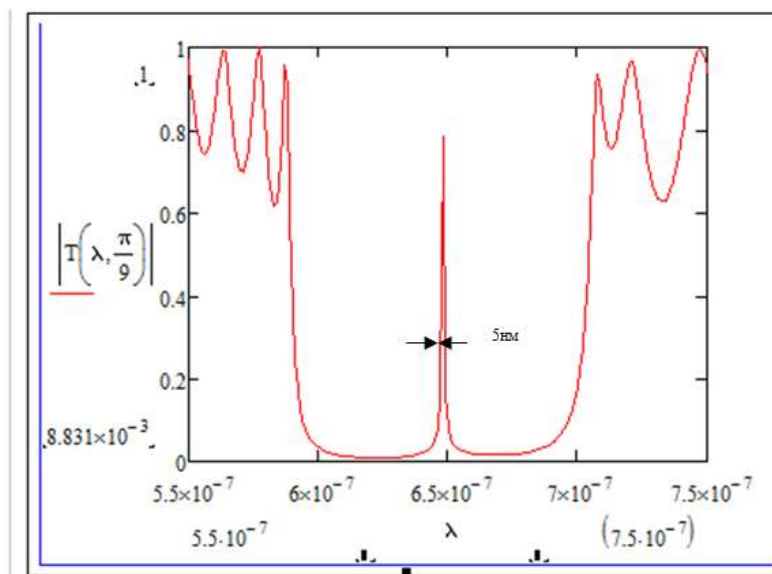

Рисунок 2. Спектральные характеристики Брэгговского резонатора

В данной работе проведённый численный анализ спектральных характеристик Брэгговского резонатора. С результатов расчетов видно, что спектральный пик лазерной генерации формируется с шириной линии ~ 5 нм на длине волны 650 нм, расположен в пределах запрещенной зоны фотонно-кристаллической структуры лазера.

Литература:

1. Кирчанов В.С., Физические основы нанотехнологий фотоники и оптоинформатики: учебное пособие – Пермь. Изд-во Перм. нац. иссл. политех. ун-та 2019- 221с.
2. Возианова А.В., Ходзицкий М.К., Нанопотника. Часть 1. – СПб: НИУ ИТМО, 2013. – 93 с.
3. Фостер Л., Нанотехнологии. Наука, инновации и возможности – Москва. Изд-во Техносфера, 2008 –560 с.

4. Спивак Л. В., Щепина Н. Е. Физико-химические основы процессов микро- и нанотехнологии Ч. 1.– Электрон. дан. – Пермь, 2018. – [Электронный ресурс]: учеб. пособие: в 2 ч. / Л. В. Спивак, Н. Е. Щепина; Перм. гос. нац. исслед. ун-т. – 202 с.

LÉKAŘSKÉ VĚDY

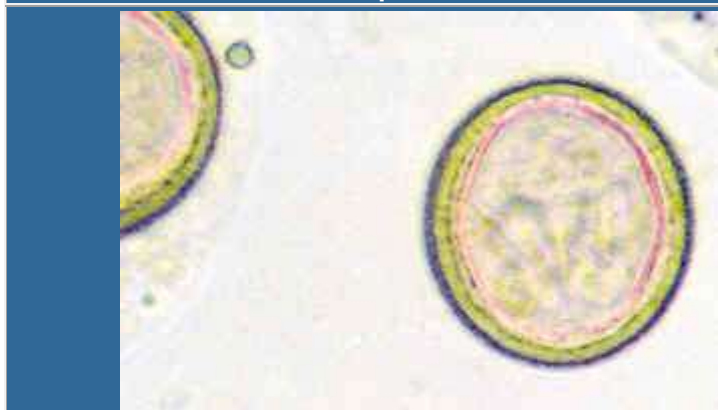
Белозерова Н.А., Ситало С.Г.

ТЕНИАРИНХОЗ

Тениаринхоз — глистная инвазия, протекающая с признаками преимущественного поражения желудочно-кишечного тракта.

Головка бычьего цепня

Яйцо бычьего цепня

Этиология. Возбудителем тениаринхоза является *Toeniarhynchus saginatus* (бычий цепень). Крупная цестода длиной до 6-7 метров. Головка имеет 4 присоски. Тело состоит из множества члеников. Каждый членик содержит самостоятельную половую систему (гермафродит). Развитие бычьего цепня происходит со сменой хозяев. Окончательный хозяин — человек, промежуточный — крупный рогатый скот.

Членики, отделившиеся от тела цепня, попадают во внешнюю среду, активно ползают, обсеменяя яйцами растения. В яйцах происходит дозревание зародыша. Вместе с травой яйца попадают в желудочно-кишечный тракт

крупного рогатого скота. В кишечнике из яиц выходит зародыш, который с помощью крючьев внедряется в капилляры кишечной стенки и током крови разносится по организму. Основная масса зародышей оседает в межмышечной соединительной ткани, где превращается в финну (цистицерк). Финны

сохраняют инвазионность в тканях крупного рогатого скота на протяжении 6-9 месяцев.

При попадании финн в желудочно-кишечный тракт человека паразит прикрепляется с помощью присосок к слизистой оболочке кишечника и начинается формирование члеников. Через 2—3 месяца развивается взрослый паразит.

Эпидемиология. Тениаринхоз широко распространен в странах Африки, в Австралии, Южной Америке. На территории стран СНГ чаще регистрируется на Кавказе, Средней Азии. Источник заражения — крупный рогатый скот. Заболевание развивается при употреблении сырого мяса или мясных продуктов, приготовленных с нарушениями технологии кулинарной обработки.

Патогенез. Развитие болезненных явлений при тениаринхозе обуславливается комплексным воздействием паразита на организм больного. Мощные присоски цепня нарушают кровообращение в слизистой оболочке кишечника. Активные сокращения мышц тела цепня раздражают механорецепторы кишечной стенки, происходят тонические сокращения ее мышц и как следствие — приступообразные боли в различных точках области живота. Комплексное химико-механическое раздражение паразитом и продуктами его обмена рецепторов вызывают ответные реакции со стороны различных органов и систем: кишечной стенки, печени, слизистой оболочки желудка, кровеносных органов.

Симптомы и течение. Бычий цепень может паразитировать в организме человека до нескольких десятков лет. Наиболее частыми жалобами при тениаринхозе являются головокружение, общая слабость, ненормально повышенный аппетит, боли различной интенсивности в той или иной области живота. В ряде случаев наблюдается потеря в весе.

Со стороны желудочно-кишечного тракта, кроме того, можно наблюдать увеличение объема языка и появление на нем трещин. Со стороны крови обычно отмечаются незначительные отклонения от нормы — умеренная лейкопения, незначительная эозинофилия. При тениаринхозе могут наблюдаться кожные аллергические явления.

Диагноз. Основанием для постановки диагноза служит обнаружение самопроизвольного отхождения члеников цепня вне акта дефекации. Членик должен быть доставлен в лабораторию для макроскопического исследования. В случае обнаружения яиц тениид при исследовании фекалий установить точно диагноз не представляется возможным, поскольку отсутствуют дифференциально-диагностические отличия в морфологии яиц цепня вооруженного и невооруженного. Нередко бычьего цепня можно обнаружить при рентгенологическом исследовании кишечника человека. Дифференциальный диагноз проводится с широким лентецом и цепнем вооруженным, главным критерием являются морфологические отличия в строении членика паразита и также форма и строение яиц (последнее относится к лентецу широкому).

Литература

1.Козько В.М. та ін.. Медична паразитологія з ентомологією. Київ 2017р.

MATEMATIKA**Aplikovaná matematika****Zhunisbekova D.A., Kiloeva B. (ChT-19-3a)***M. Auezov South-Kazakhstan state university**Shymkent, Kazakhstan***MULTIVARIABLE FUNCTIONS, PARTIAL DERIVATIVES AND DIFFERENTIALS**

“Multivariable functions” is the most interesting theme of mathematical calculus. Let’s read it. First, let’s start with definitions.

The multivariable function $z = f(x_1, x_2, \dots, x_n)$ is a set, if a certain value of the z variable is corresponded to each set of n variables x_1, x_2, \dots, x_n from X set. The X set is called the domain of definition of the function.

A graph of a two-variable function $z = f(x, y)$ is a set of a three-dimensional space points (x, y, z) and represents a surface.

Partial derivatives and differentials. Such limits as

$$z'_x = \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x + \Delta x, y) - f(x, y)}{\Delta x}; \quad z'_y = \lim_{\Delta y \rightarrow 0} \frac{f(x, y + \Delta y) - f(x, y)}{\Delta y}$$

are called partial derivatives with respect to x and to y .

Differential of a function $z = f(x, y)$ is a sum of products of the function partial derivatives and increments of independent variables:

$$dz = z'_x \Delta x + z'_y \Delta y \quad \text{or} \quad dz = z'_x dx + z'_y dy \quad (dx = \Delta x, dy = \Delta y).$$

This differential is also called total differential (full differential).

Example 1. Find the first order partial derivatives of the functions:

a) $z = x^2 e^{y^2}$.

Solution: $z'_x = 2x e^{y^2}$ (here y is a constant value),

$$z'_y = x^2 e^{y^2} \cdot 2y = 2x^2 y e^{y^2} \quad (\text{here } x \text{ is a constant value}),$$

b) $u = y e^{yz} + \ln(x^2 - 2y + z)$.

Solution: Let's find the first order partial derivatives of this function:

$$\frac{\partial u}{\partial x} = \frac{2x}{x^2 - 2y + z},$$

$$\frac{\partial u}{\partial y} = (1 + yz)e^{yz} - \frac{2}{x^2 - 2y + z},$$

$$\frac{\partial u}{\partial z} = y^2 e^{yz} + \frac{1}{x^2 - 2y + z}$$

Example 2. Find the second order partial derivatives of the functions:

a) $z = \ln(1 + x + 2y)$.

Solution: Let's find partial derivatives of the first order:

$$z'_x = \frac{1}{1 + x + 2y}, \quad z'_y = \frac{2}{1 + x + 2y}.$$

So, let's find partial derivatives again:

$$z''_{xx} = -\frac{1}{(1 + x + 2y)^2}, \quad z''_{yy} = -\frac{4}{(1 + x + 2y)^2}, \quad z''_{xy} = z''_{yx} = -\frac{2}{(1 + x + 2y)^2}.$$

b) $z = x^3 - xy^2 + x + y + y^4$.

Solution: The first order derivatives are:

$$\frac{\partial z}{\partial x} = 3x^2 - y^2 + 1, \quad \frac{\partial z}{\partial y} = -2xy + 1 + 4y^3.$$

The second order derivatives are:

$$\frac{\partial^2 z}{\partial x^2} = 6x, \quad \frac{\partial^2 z}{\partial x \partial y} = -2y, \quad \frac{\partial^2 z}{\partial y \partial x} = -2y, \quad \frac{\partial^2 z}{\partial y^2} = 12y^2 - 2x.$$

c) $z = e^x \cos 2y$.

Solution: The first order derivatives are:

$$\frac{\partial z}{\partial x} = e^x \cos 2y, \quad \frac{\partial z}{\partial y} = -2e^x \sin 2y.$$

The second order derivatives are:

$$\frac{\partial^2 z}{\partial x^2} = e^x \cos 2y, \quad \frac{\partial^2 z}{\partial x \partial y} = -2e^x \sin 2y,$$

$$\frac{\partial^2 z}{\partial y \partial x} = -2e^x \sin 2y, \quad \frac{\partial^2 z}{\partial y^2} = -4e^x \cos 2y.$$

Second-order differential. The formula of the second differential is:

$$d^2z = \frac{\partial^2 z}{\partial x^2} dx^2 + 2 \frac{\partial^2 z}{\partial x \partial y} dx dy + \frac{\partial^2 z}{\partial y^2} dy^2$$

Example 3. Find the total differentials of first and second orders of the function $z = 2x^2 - 3xy - y^2$.

Solution: First method: We have

$$\frac{\partial z}{\partial x} = 4x - 3y, \quad \frac{\partial z}{\partial y} = -3x - 2y,$$

whence the total differential of first order

$$dz = \frac{\partial z}{\partial x} dx + \frac{\partial z}{\partial y} dy = (4x - 3y)dx - (3x + 2y)dy.$$

Moreover, we have

$$\frac{\partial^2 z}{\partial x^2} = 4, \quad \frac{\partial^2 z}{\partial y^2} = -2, \quad \frac{\partial^2 z}{\partial x \partial y} = -3,$$

whence the total differential of second order

$$d^2z = \frac{\partial^2 z}{\partial x^2} dx^2 + 2 \frac{\partial^2 z}{\partial x \partial y} dx dy + \frac{\partial^2 z}{\partial y^2} dy^2 = 4dx^2 - 6dx dy - 2dy^2.$$

Second method: Differentiating, we find

$$dz = 4x dx - 3(y dx + x dy) - 2y dy = (4x - 3y)dx - (3x + 2y)dy.$$

Differentiating again and remembering that dx and dy do not depend on x and y , we find

$$dz = (4dx - 3dy)dx - (3dx + 2dy)dy = 4dx^2 - 6dx dy - 2dy^2.$$

Literature

1. Zhunisbekova D.A., Ashirbaev Kh.A. Higher Mathematics. - Shymkent: Publishing house "Alem", 2018. – 360 p.
2. Khasseinov K.A. – Canons of Mathematics. – Moscow, Nauka, 2009. – 612 p.
3. Zhunisbekova D.A. Conspectus of lectures on the discipline «Mathematical analysis». - Shymkent: M. Auezov SKSU, 2020. - 80 p.

PEDAGOGICKÉ VĚDY

Distanční vzdělávání

Міщенко В. В.¹, Міщенко М. І.²

¹Буковинський державний медичний університет, Україна

²Чернівецька ЗОШ I-III ступенів №28, Україна

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ – ВИРОК ЧИ ДОПОВНЕННЯ КЛАСИЧНОГО НАВЧАННЯ?

Всезростаюча мобільність населення й здобувачів освіти зокрема, стрімкий розвиток технологій формують запит на нові форми організації освітнього процесу такі як дистанційне навчання, які б задовільняли принципам екстериторіальності, інтерактивності та гнучкості навчання. Різко зросла актуальність дистанційного навчання в Україні та світі з впровадженням карантинних заходів весною 2020 року, однак незважаючи на значний запит суспільства на таку форму навчання, дистанційне навчання в Україні менш розвинуте як в країнах Заходу.

Ключові слова: дистанційне навчання, інформаційні технології, вища освіта.

Вступ. Стрімкий розвиток технологій зумовлює тектонічні зміни в житті як окремої людини так і суспільства загалом. Технології роблять нас дужчими, полегшують нашу діяльність, дають небачені раніше можливості, однак вони ж руйнують усталений спосіб життя, зумовлюють зникнення одних та появи інших професій тощо [1]. Людство вступило в новий етап свого розвитку, коли інформаційні процеси стають однією із найважливіших складових життєдіяльності людини. Освітня галузь також зазнає динамічних змін, адаптується до реалій сучасності та потреб суспільства. Актуальною для освіти постала проблема пошуку нових форм організації навчального процесу. Система освіти, зокрема вищої освіти, переживає великі зміни, що призводять до вдосконалення існуючих та появи нових освітніх технологій. Сьогоднішні заклади вищої освіти потребують активного позиціонування свого внеску в

інноваційний процес, соціальний розвиток та розробляти інноваційні технології, які забезпечують формування професійних вмінь та навичок у студентів. В даний час зростає кількість інформації, яка так необхідна для отримання, розуміння й засвоєння рівнів освіти. Це спричинило впровадження інформаційних технологій в освіту та формування окремого виду навчання – дистанційного.

Мета дослідження – проаналізувати сучасний стан розвитку та впровадження дистанційної форми навчання, а також розглянути особливості, переваги й недоліки, проблеми впровадження та перспективи дистанційного навчання в системі вищої освіти України.

Основна частина. Дистанційне навчання – це принципово новий високотехнологічний підхід до процесу передачі знань, технологія, що ґрунтується на принципах відкритого навчання, широко використовує інформаційно-комунікаційні технології та формує з їх допомогою інформаційне освітнє середовище. Загальнотеоретичним питанням дистанційної освіти та супровідним поняттям присвячено безліч праць як вітчизняних науковців (Биков В., Корсунська Н., Полат Є., та ін.), так і зарубіжних (Валіатан П., Розетт Е., Шанк Р. та ін.), якими розроблені теоретичні положення здійснення дистанційного навчання [2]. Новою тенденцією у вищій освіті є створення масових on-line курсів закладами вищої освіти та їх поширення з допомогою освітніх платформ. Піонером такого руху став у 2011 році Стенфордський університет, перші три його курси зібрали понад 160 тисяч слухачів з 190 країн світу. Вже наступного року ідею підхопили десятки університетів США та Західної Європи. Однією з найбільших освітніх платформ on-line освіти є Coursera, яка вже на початку 2013 року акумулювала курси 62 університетів, а кількість зареєстрованих користувачів сягнула 2,8 млн [3]. Прикладом відкритої on-line платформи є Udeму, де викладачі мають змогу створювати курси будь якого спрямування. В Україні поширення (зокрема в Буковинському державному медичному університеті) набула система управління навчанням Moodle – безкоштовна навчальна платформа яка забезпечує умови для створення персоналізованого навчального середовища. Станом на 15.06.2020.р. загальне число користувачів платформи – понад 213 млн. чоловік, а локалізація сайтів працює на понад 120 мовах [4].

Високий професіоналізм, прагнення до співробітництва, самоствердження та високий рівень комунікацій з колегами – це є основними

ознаками дистанційного навчання. Але, не слід ототожнювати заочне та дистанційне навчання. Їх головна відмінність у тому, що при дистанційному навчанні забезпечується систематична і ефективна інтерактивність. Хоча терміни «дистанційна освіта» та «дистанційне навчання» нерідко й використовуються як синоніми, потрібно мати на увазі, що в педагогічній науці навчання – шлях або механізм здійснення освіти, яка є кінцевою метою навчання. Слід розглядати дистанційне навчання як нову форму навчання і, відповідно, дистанційну освіту (як результат, так і процес, систему) як нову форму освіти, хоча вона не може розглядатися як абсолютно автономна система. Дистанційне навчання будується відповідно до тих самих цілей і змісту, що і очне навчання, але форми подачі матеріалу і форми взаємодії суб'єктів навчального процесу між собою суттєво відрізняються. Дидактичні принципи організації дистанційного навчання (принципи науковості, системності і систематичності, активності, принципи розвивального навчання, наочності, диференціації та індивідуалізації навчання) аналогічні очному навчанню, але специфічною є їх реалізація [2].

Характерними рисами дистанційного навчання є:

- інтерактивність навчання: інтерактивні можливості використовуються в системі дистанційного навчання програм і систем доставки інформації, дозволяють налагодити і навіть стимулювати зворотний зв'язок, забезпечити діалог і постійну підтримку;
- гнучкість навчання студентів, що одержують дистанційну освіту, у виборі навчального закладу, місця і часу навчання. Студенти мають можливість не відвідувати навчальних занять, а навчаються у зручний для себе час та у зручному місці;
- економічність дистанційного навчання знаходить прояв у ефективному використанні навчальних площ та технічних засобів, концентрованому й уніфікованому представленні інформації, використанні і розвитку комп'ютерного моделювання, що призводить до зниження витрат на підготовку фахівців; а також відсутність проблеми придбання навчальних матеріалів та підручників;
- інформаційна забезпеченість дистанційного навчання характеризується тим, що студенти отримують доступ до комплекту необхідних навчальних матеріалів у сучасному електронному вигляді безпосередньо з серверу вищого

навчального закладу, де вони навчаються, інших ВНЗ та Інтернет-ресурсів. Сучасні комп'ютерні телекомунікації здатні забезпечити передачу знань і доступ до різноманітної навчальної інформації на рівні, а іноді й набагато ефективніше, ніж традиційні засоби навчання;

- якість дистанційного навчання має бути високого рівня, не поступатися якості очної форми навчання. Це досягається шляхом підготовки дидактичних засобів навчання, до розробки яких залучається найкращий професорсько-викладацький склад і використовуються найсучасніші навчально-методичні матеріали;

- паралельність дистанційного навчання – воно здійснюється одночасно з професійною діяльністю або з навчанням за іншим напрямом підготовки, тобто без відриву від виробництва або іншого виду діяльності.

Дистанційну освіта ще називають «відкрита освіта», «електронна освіта», «віртуальне навчання» тощо. В нашій країні дистанційна форма навчання стоїть поряд із класичною формою здобуття освіти. Вона не є альтернативою, але лише однією з допоміжних форм, проте її переваги досить значні.

Можна виділити такі переваги: 1) більші обсяги інформації яку можна отримати в умовах дистанційного навчання в короткі строки; 2) індивідуалізація, яка надає змогу студенту узгодити навчання за своїми потребами; 3) гнучкість, яка надає можливість викладати матеріал відповідно до рівня підготовки та базових знань студента, створюючи додаткові сайти з необхідною інформацією, де студенти можуть обмінюватись інформацією, навчаючи інших; 4) комплексне програмне забезпечення; 5) демократичний зв'язок «викладач – студент».

Питання «бути чи не бути дистанційній освіті» вже не є актуальним. У всьому світі дистанційна освіта існує та займає своє соціально-значуще місце в освітній сфері. Кількість здобувачів вищої освіти в системі дистанційного навчання щороку зростає. Дистанційна форма навчання дає свободу вибору місця, часу та темпу навчання. Вона підходить практично всім, тому що дає можливість гармонійно поєднувати навчання з повсякденним життям. Більшість закладів вищої освіти Європи та США ввели таку зручну для студентів форму освіти для студентів набагато раніше ніж Україна.

Але, є і недоліки дистанційного навчання. Загалом дистанційна освіта в Україні не відповідає вимогам, що ставляться до інформаційного суспільства і

не забезпечує повноцінного входження України в міжнародний освітній простір. Щоб система дистанційного навчання, зайняла гідне місце в системі освіти України потрібно перш за все створити глобальну комп'ютерну мережу освіти й науки, оскільки саме комп'ютер дає змогу отримувати навчальний матеріал й водночас є бібліотекою, центром довідкової інформації, що робить його одним з учасників реалізації програми безперервної освіти в Україні. В країні не має відповідних програм загальнодержавного та регіонального рівня. Дистанційна освіта в Україні повинна переймати досвід європейських країн, для швидкого її розвитку й реформування.

Останніми перевагами дистанційного навчання зокрема й дистанційної освіти в цілому є екстериторіальність, синхронний та асинхронний режими взаємодії учасників навчального процесу: (викладач-здобувач, здобувач-здобувач, здобувач-навчальна група), можливість залучення до навчання спеціалістів із певних галузей.

За рівнем впровадження в освітній процес віртуальних технологій в Україні можна виділити три типи навчальних закладів:

які всю свою роботу базують на internet – технологіях;

що поєднують традиційні форми навчання з дистанційним навчанням;

в яких internet – технології використовуються обмежено, для викладання інформаційних матеріалів, внутрішньої комунікації та не несуть освітнього навантаження за великим рахунком.

Більшість закладів вищої освіти України належать до другого типу. До другого типу належить і БДМУ, саме широке використання елементів дистанційного навчання у поєднанні з класичним навчанням забезпечило відносну безболісність переходу до дистанційного навчання на час карантину зумовленого пандемією COVID-19.

На відміну від зарубіжних моделей українська модель дистанційної освіти більш демократичною та наближеною до споживача, органічно поєднуючи в собі змішані технології відкритої освіти (кейс-технології, TV-технології, мережеві технології). Дистанційна освіта набула стрімкого розвитку в світі та є перспективною формою освіти як у світі так і в Україні. У зв'язку з чим виникає потреба розробки та запровадження в навчальний процес програм дистанційного навчання, що відповідають кращим світовим зразкам і

забезпечують підготовку фахівців на високому професійному рівні. Використання мережі internet дає можливість оперативного доступу до інформаційних ресурсів навчального закладу та можливість ефективної взаємодії «викладач-студент», як в on-line, так і в off-line режимах. Суспільство починає сприймати й оцінювати дистанційну освіту передусім як доступний й зручний формат отримання слухачем й професійно-значущої інформації.

Висновки. Поява дистанційного навчання не випадкова. Це закономірний етап розвитку та адаптація освітніх технологій до сучасних умов. Потенціал дистанційних технологій вельми високий. Засоби дистанційного навчання та програмування набули свого сталого розвитку у освітніх програмах МОН України. Найбільшого розвитку та найвищу ефективність в Україні продемонструвало комплексне поєднання класичного очного навчання з можливостями дистанційного навчання.

Список використаної літератури:

1. <https://ua.112.ua/statji/liudyna-dopovnena-yak-tekhnolohii-zminyly-nashe-suspilstvo-500267.html>
2. Гаврілова Л., Катасонова Ю. Теоретичні аспекти впровадження дистанційного навчання в Україні. Освітологічний дискурс, 2017, № 1-2 (16-17)
3. Цибульник Т. TOP 5 онлайн-університетів, де можна отримати безкоштовну освіту [Електронний ресурс] / Т. Цибульник. – Режим доступу : <http://biggggidea.com/practices/967>
4. https://docs.moodle.org/39/en/About_Moodle#Proven_and_trusted_worldwide
5. Про систему дистанційного навчання „Віртуальний Університет” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vu.net.ua>

Problémy tréninku

Петенева Людмила Петровна

Учитель начальных классов

Ахметова Галина Юрьевна

Учитель начальных классов

Казахстан. Караганда. КГУ Гимназия №45

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ВОСПИТАНИЯ НРАВСТВЕННЫХ ЦЕННОСТЕЙ У ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Модернизация образования предполагает ориентацию на развитие созидательной личности, обладающей гражданской ответственностью, толерантностью, высокой нравственностью и культурой, способностью к успешной социализации и социальному самоопределению

Нравственный кризис в современном обществе, отчуждение человека от культуры как способа сохранения и передачи ценностей, нарушение связи и духовно-нравственной преемственности поколений, трудности социализации, снижение воспитательной роли семьи актуализируют проблему целенаправленного и последовательного формирования нравственной культуры личности, основы которой закладываются в детском возрасте, являющемся важным этапом становления морального облика ребенка, формирования нравственного сознания, развития его нравственных качеств, приобретения субъектного опыта деятельности и поведения.

В педагогическом словаре нравственное воспитание трактуется как процесс формирования моральных качеств, черт характера, навыков и привычек поведения [1]. Несомненно, в процессе формирования моральных и нравственных качеств, характерных специфических проявлений в поведенческих реакциях, рассматривающихся через систему определенных навыков и привычек поведения, должны быть задействованы все институты социализации, начиная с семьи, образовательных учреждений и заканчивая институтами социальных и производственных отношений [2].

Результатом нравственного воспитания является нравственная воспитанность, которая выражается через совокупность положительных

нравственных качеств, таких как: дружелюбность, дисциплинированность, честность, трудолюбивость, ответственность, эмпатичность, и др. То есть, поддержание интереса к людям, оптимистичность, доверительность при установлении взаимоотношений, доброе отношение и расположение к комулибо, любовь к самому процессу труда и осознанность значимости своих трудовых действий в социуме есть показатели нравственной воспитанности человека.

Рассмотрим характеристики нравственных качеств, которые могут стать основой нравственной воспитанности у детей младшего школьного возраста.

Дружелюбность – это черта характера человека, и манера его поведения.

Дисциплинированность – черта характера, или выработанная, ставшая привычкой склонность человека к соблюдению правил работы и норм поведения.

Ответственность – это особое отношение между человеческими поступками (людей, институтов), и намерениями.

Трудолюбивость – это качество присуще человеку, который стремится, желаем и склоняется к трудовой деятельности, испытывает наслаждение от процесса и результата работы.

Честность – это моральное качество человека, которое отражает одно из важнейших требований нравственности.

Эмпатичность – это сопереживание текущему эмоциональному состоянию другого человека.

Нравственная воспитанность материализуется в общественно ценных свойствах и качествах личности, проявляется в отношениях, деятельности, общении. Нравственное воспитание эффективно тогда когда его следствием становится нравственное самовоспитание (целенаправленное воздействие индивида на самого себя с целью выработки желаемых черт характера) и самосовершенствование (процесс углубления общего нравственного состояния личности, возвышение всего образа жизни, поднятие его на ступень более высокого качества) школьников [4].

В младшем школьном возрасте, благодаря сознательной фазе формирования личности, активно формируются в процессе нравственного воспитания моральные чувства и нравственные качества. Ребенок в данный возрастной период способен адекватно воспринимать и осознавать отношения

между ним и окружающими, мотивы поведения в той или иной ситуации, умеет давать нравственные оценки, что в последствие формирует у него нравственные убеждения.

Таким образом, под нравственным воспитанием младших школьников понимается процесс усвоения заданных обществом образцов поведения, в результате которого эти образцы становятся регуляторами (мотивами) поведения ребенка. Результатом нравственного воспитания является нравственная воспитанность, которая выражается совокупностью определенных положительных нравственных качеств младшего школьника к своим обязанностям, к деятельности, к одноклассникам и другим людям.

Список литературы

- 1.Артюхова И. С. Ценности и воспитание / И.С. Артюхова // Педагогика, 1999, №4 С. 78-80.
- 2.Белоусова Т.Л. Духовно-нравственное развитие и воспитание младших школьников. Методические рекомендации / Т.Л. Белоусова. М., 2011. С. 15-19.
3. Божович Л.И. Нравственное формирование личности школьника в коллективе / Л.И. Божович, Т.Е. Конникова. М.: Просвещение, 2000. 464 с .
4. Болдырев Н.И. Нравственное воспитание школьников: (Вопросы теории) / Н.И. Болдырев. М.: Педагогика, 2000. 224 с

Мугауина Г.О..

*Докторант 2 курса специальности 6D010300-«Педагогика и психология»
Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева,
(Казахстан, город Нур-Султан).*

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ-ПСИХОЛОГОВ

В Большом энциклопедическом словаре культура трактуется как «исторически определенный уровень развития общества, творческих сил и способностей человека, выраженный в типах и формах организации жизни и деятельности людей, в их взаимоотношениях, а также в создаваемых ими материальных и духовных ценностях» [1, с. 607].

Можно говорить также о психологическом подходе, рассматривающем культуру через механизмы функционирования и развития психики конкретного человека как носителя и творца первой, а также о педагогическом через процессы обучения, воспитания, развития человека, формирования у него требуемых знаний, умений и навыков и образовательную практику.

В психологии к рассмотрению культуры существует множество подходов: через отдельные ее категории (И. Кант, Ф.Г. Гегель), через психологические механизмы социокультурного взаимодействия (Г. Лебон), психоаналитический (З. Фрейд, К. Юнг), гуманистический (А. Маслоу), антропологический (А. Кребер, М. Херсковиц), психоантропологический (Дж. Хонигман, Ф. Хсю), культурно-исторический (Л.С. Выготский) и др.

На основе культурологического подхода В.А. Спивак [2] понятие «культура» использует в двух смыслах, как: 1. Личностная система определенных качеств ума, характера, воображения, памяти, полученных в процессе воспитания и образования, которые выступают ценностями как для индивида, так и для общества. В этом смысле можно говорить о нравственной, эстетической, политической, профессиональной, гуманитарной и научно-технической культуре. 2. Социальная система организованных при помощи норм

и ценностей функционально-полезных форм деятельности, которые закрепились в общественном сознании и общественной практике

По мнению О.И. Моткова, психологическая культура – «это комплекс развитых специальных потребностей, способностей и умений человека» [3, с. 24]. Психологическая культура проявляется в самоорганизации и саморегуляции любой жизнедеятельности человека, различных видов его базовых стремлений и тенденций, отношений личности к себе, к близким и дальним людям, к живой и неживой природе, миру в целом. С ее помощью человек более гармонично учитывает как внутренние требования психики, тела, так и внешние требования жизни [4].

Следует отметить исследование Л.С. Колмогоровой [4] как первую попытку системного исследования психологической культуры в качестве самостоятельного психологического феномена. Она вводит понятие общей психологической культуры, отделяя его от понятия профессиональной психологической культуры, и дает ему следующее определение: «Это составная часть базовой культуры личности как системной характеристики человека, позволяющая ему эффективно самоопределяться и самореализовываться в жизни, способствующая успешной социальной адаптации, саморазвитию и удовлетворенности жизнью» [5, с. 48].

Психологическую культуру деятельности принято рассматривать через ее организационные, информационные, коммуникативные и интеллектуальные составляющие, а также через специфику отдельных видов деятельности (прежде всего профессиональной), возникающих при этом проблем, закономерностей, правил, критериев, эффектов и условий повышения эффективности. Интегративной характеристикой труда служащего может выступить его индивидуальный стиль профессиональной деятельности.

В психологии изучением проблемы профессионального саморазвития занимались многие ученые. Она была в центре внимания Л.И. Анциферовой, М.Р. Битяновой, Э.Ф. Зеера, В.Н. Карандашева, О.П. Николаевой, Л.М. Митиной и др.

Профессиональная успешность зависит от собственной психологической готовности педагога-психолога к профессиональному саморазвитию и от внешних условий, создаваемых для стимулирования его включенности в процесс профессионального саморазвития.

В психологической науке культура профессионального саморазвития рассматривается во взаимосвязи личностного и профессионального аспектов и определяется как: собственная активность человека в изменении самого себя, в раскрытии своего личностного потенциала; процесс прогрессивного изменения личности под влиянием социальных воздействий, профессиональной деятельности и собственной активности, направленной на самосовершенствование и самоосуществление; атрибут высшего уровня развития личности, осознанное самоизменение, возникающее, когда человек начинает рассматривать происходящее с ним как результат своих собственных действий; целенаправленное самоформирование качеств, которые необходимы для успешного выполнения профессиональной деятельности, с ориентацией на образ результата, имеющий аксиологическое значение [6].

Авторами определяется целый ряд характеристик профессиональной культуры в виде саморазвития, в числе которых можно выделить активность, осознанность и целенаправленность. Активность как динамическая характеристика - понятие, широко используемое в психологии. Среди целого ряда раскрытых авторами черт и свойств активности в контексте профессионального саморазвития нами выделены такие как инициативность и интенсивность. В связи с этим активность рассматривается в двух аспектах: во-первых, активность как инициативность, внутреннее побуждение к деятельности, во-вторых, активность как интенсивность, количественно-качественная характеристика деятельности. Осознание субъектом движущих сил и процесса самоизменения является одной из основных характеристик, позволяющих отличать саморазвитие от развития. Целенаправленность действий по профессиональному саморазвитию свидетельствует об их подчиненности определенной цели - четкому представлению об образе будущего результата [7].

Данный анализ позволил конкретизировать понятие «профессиональное саморазвитие педагога-психолога».

Профессиональное саморазвитие педагога-психолога есть активная, осознанная, целенаправленная деятельность педагога-психолога по совершенствованию своей профессиональной компетентности с целью профессиональной самореализации и повышения качества оказания психолого-педагогических услуг участникам образовательного процесса.

Движущими силами профессионального саморазвития, определяющими его характер, являются факторы профессионального саморазвития.

Обобщая различные авторские подходы к выделению факторов саморазвития, все многообразие этих факторов можно разделить на три группы: психологические, организационные и экономические факторы. В группу психологических факторов включают факторы, отражающие аспекты ценности профессионального саморазвития для специалиста и степень интереса к своей профессиональной деятельности. К организационным факторам относятся факторы, характеризующие возможности для профессионального саморазвития, созданные работодателем, а также наличие поддержки руководителя и коллег. Экономическими факторами являются наличие материального стимулирования профессионального саморазвития и собственные финансовые ресурсы специалиста.

Помимо обозначенных факторов на профессиональное саморазвитие оказывают влияние условия, в которых оно осуществляется. Одним из важнейших условий успешности любой деятельности является готовность к ней. Готовность к деятельности традиционно рассматривается в рамках функционального и личностного подходов. Готовность к профессиональному саморазвитию преимущественно рассматривается в рамках личностного подхода как многокомпонентное свойство личности, а сформированная психологическая готовность выступает как условие успешности осуществления процесса профессионального саморазвития.

Целью и, соответственно, планируемым результатом профессионального саморазвития выступает преодоление противоречия между актуальным уровнем профессиональной квалификации педагога-психолога и уровнем, диктуемым ему внешними требованиями и собственными потребностями. Выявление наличия и степени выраженности этого противоречия на практике обеспечивается в процессе оценивания профессиональной деятельности.

Изучение оценки профессиональной деятельности педагогов-психологов потребовало проведения анализа соответствующих нормативно-правовых актов, специальной литературы и практики профессиональной деятельности педагогов-психологов. Выяснилось, что в практике оценивания профессиональной деятельности педагога-психолога в основном используются три направления, обозначенные нами как профессиональная оценка, клиентская оценка и

самооценивание. Каждое из выделенных направлений оценки имеет свою специфику, проявляющуюся в субъекте оценки, используемых методах оценки и поставленных задачах. Наиболее распространенной формой профессиональной оценки у педагогов-психологов как представителей категории педагогических работников является аттестация. Также на практике в связи с внедрением новой системы оплаты труда все более широкое распространение получает оценка с целью определения размера выплат стимулирующего характера [8].

Самооценивание педагогом-психологом своих профессиональных знаний, умений, навыков и личностных качеств, их рефлексивный анализ, сопоставление полученной информации с данными внешней оценки позволяет ему сформировать адекватную профессиональную самооценку.

Усилить оценку как условие профессионального саморазвития способно максимальное использование ее рефлексивного компонента. Также рефлексивный компонент оценки играет важную роль и выступает в качестве отправной точки для формирования зоны ближайшего профессионального развития.

Таким образом, высокий уровень психологической готовности педагогов-психологов к профессиональному саморазвитию не является достаточным основанием для их активной включенности в профессиональное саморазвитие.

Решение проблемы выявления психолого-педагогических условий профессионального саморазвития связано с уточнением научного представления о содержании понятия «профессиональное саморазвитие педагога-психолога». Проведенный теоретический анализ психолого-педагогической литературы позволил определить профессиональное саморазвитие педагога-психолога как активную, осознанную, целенаправленную деятельность педагога-психолога по совершенствованию своей профессиональной компетентности с целью профессиональной самореализации и повышения качества оказания психолого-педагогических услуг участникам образовательного процесса [9].

Высокий уровень готовности к профессиональному саморазвитию, декларируемый большинством педагогов-психологов, не обеспечивает им соответствующей включенности в профессиональное саморазвитие. В реальности их профессиональное саморазвитие остается на начальном уровне включенности и осуществляется с использованием самых простых для осуществления форм.

Одной из причин недостаточной реализации готовности к профессиональному саморазвитию у педагогов-психологов и редкого использования более сложных форм саморазвития является наличие у них психологических барьеров, препятствующих формированию мотива на профессиональное саморазвитие [5-6].

Психолого-педагогическими условиями профессионального саморазвития педагога-психолога, способствующими преодолению обозначенных психологических барьеров, являются: оценивание профессиональной деятельности педагога-психолога, включающее в себя профессиональную оценку, клиентскую оценку и самооценивание, обеспечивает использование преимуществ и развивающего потенциала каждой из оценок, многогранный анализ профессиональных знаний, умений и навыков.

Обеспечить возможность организации психолого-педагогических условий, способствующих осознанию педагогами-психологами важности и значимости для них активной включенности в профессиональное саморазвитие, возможно при использовании предлагаемых рекомендаций по организации и проведению комплексной оценки профессиональной деятельности педагогов-психологов.

Список литературы:

1. Большой энциклопедический словарь. – 2-е изд., перераб. и доп./Гл. ред. А.М. Прохоров. – М.: «Большая Российская Энциклопедия»; СПб.: «Норинт», 1999.
2. Спивак В.А. Корпоративная культура. – СПб., 2001.
3. Мижериков В.А., Ермоленко М.Н. Введение в педагогическую деятельность: Учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений. – М.: Педагогическое общество России, 2002.
4. Мотков О.И. Психология самосознания личности. Практическое пособие. – М., 1993.
5. Колмогорова Л.С. Возрастные возможности и особенности становления психологической культуры учащихся. Автореф. дисс. ... докт. психол. наук. – М., 2001.
6. Жигулин А.А. Акмеологический потенциал педагога как основа его профессионального самоопределения // Известия ПГПУ им. В.Г. Белинского. Серия «Общественные науки». - Пенза, 2012. - № 28. - С. 1224.
7. Николаева О.П. Зрелость личности // Субъект и социальная компетентность личности. - М., 2017. - С. 155.
8. Карандашев В.Н. Психология: введение в профессию. - М.: Смысл, 2016. - С. 226.
9. Баркетова Т.А. Психолого-педагогическая подготовка к профессиональной деятельности бакалавров психологии // Саратовской области - 80 лет: история, опыт развития, перспективы роста Сборник научных трудов по итогам Международной научно-практической конференции: в 3 -х частях. Ответственный редактор: Н.С. Яшин. 2016. С. 98-100.

Кравченко О.В.

*Вищий державний навчальний заклад України
«Буковинський державний медичний університет», Україна, м. Чернівці*

МЕДИЧНИЙ ПРАЦІВНИК – В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Висока кваліфікація лікаря-практика і провізора є найважливішим чинником, який покликаний поліпшити якість надання медичної допомоги населенню. Тільки грамотний фахівець, який володіє необхідним обсягом теоретичних знань і практичних навичок, здатний обґрунтувати алгоритм своїх дій з позицій доказової медицини, в змозі вирішити цю непросту задачу. Уміння користуватися персональним комп'ютером, вільне володіння іноземною мовою, знання сучасних тенденцій розвитку своєї спеціальності сьогодні стають вимогою часу. Тільки постійний, безперервний професійний розвиток лікаря і провізора створює основу для високої ефективності його повсякденної роботи [6].

Вимоги сучасної охорони здоров'я, які висуваються до медичного працівника, що враховуються під час розробки моделі підвищення кваліфікації:

володіння сучасними медичними знаннями;

швидкий пошук адекватних підходів до вирішення професійних завдань;

прагнення до професійного вдосконалення;

прагнення до особистісного вдосконалення;

наявність мотивації до безперервного оновлення знань;

включення самонавчання до розряду професійних завдань;

дотримання правових і моральних норм;

наявність комунікативної компетентності в стосунках з пацієнтами й колегами за професійною діяльністю;

створення професійного іміджу;

орієнтація на високі людські цінності.

Сьогодні у багатьох країнах реалізується перехід від кваліфікаційної моделі фахівця до компетентнісної, при цьому вважається, що компетенція – це єдність **професійних і позапрофесійних знань, навичок, настанов і ціннісних орієнтирів.**

Кваліфікація описує функціональну відповідність між вимогами професії і метою освіти, а компетентність включає можливості особистості діяти адекватно у більш широких сферах, тобто у соціумі. Компетентність з питань здоров'я – "це індивідуальна компетентність з питань впливу факторів, що визначають здоров'я, тобто володіння знаннями, досвідом, обізнаністю, які дозволяють ефективно вирішувати проблеми, пов'язані зі здоров'ям" [2].

Потенційні ключові компетенції медичних працівників, які в сумі називають "здатністю до діяльності", можуть бути такими:

Володіння знаннями з найважливіших проблем охорони здоров'я (профілактика і лікування) і накопичення відповідної інформації з огляду на зміни у світовій охороні здоров'я і збільшення вимог до професійної діяльності.

Власне позитивне ставлення до здоров'я і здорового способу життя; підвищення особистого і професійного інтелекту.

Взаємодія з соціумом (медичне середовище), комунікаційно співпраця: колегіальна співпраця, стосунки "лікар–пацієнт".

Готовність до виконання професійних завдань, що ускладнюються, і швидкий пошук адекватних підходів до їх рішення, інтерес до сучасних інформаційних інновацій.

Ці вимоги вказують на те, що в сучасному суспільстві імідж медичного спеціаліста оцінюється за його професійною медичною компетентністю, професійними комунікативними вміннями й навичками та особистісним зростанням [1, 4].

Професійна компетентність медичного працівника – це стійко високий рівень знань, умінь і навичок, а також професійно важливих особистих рис, що дозволяють ефективно здійснювати трудову діяльність в обраній спеціальності [5].

Формування і подальше підвищення рівня професійної компетентності перебуває в прямій залежності від змінної соціально-економічної ситуації та інтеграції сучасних інновацій в трудову діяльність [3]. Вони, як відомо, зумовлюють збільшення професійних компетенцій, виконання яких перетворюється на проблему, якщо рівень професійної компетентності медичних працівників нижчий за рівень вимог сучасної медичної науки. Тому, наявність професійних, а значить і життєвоважливих якостей, є необхідною умовою для успішної самореалізації фахівця у трудовій діяльності.

Література:

1. Веденко Б.Г. Індивідуальна підготовка медичних працівників – суттєвий крок безперервного професійного розвитку / Б.Г. Веденко, В.Г. Даценко // *Новости медицины и фармации.* – 2012. – № 16 (426) – Режим. Доступу до газети: <http://www.mif-ua.com/archive/article/33927>

2. Веденко Б.Г. Підготовка лікарів у системі удосконалення знань (Ще раз про фундаментальне) / Б.Г. Веденко, В.А. Мельник, В.Г. Даценко // *Главный врач.* – 2011. – № 10. – С. 86-89.

3. Кабанова С.А. Подготовка врачей и научных кадров в системе последипломного образования / С.А. Кабанова, И.Ю. Ложкевич // *Проблемы социальной гигиены, здравоохранения и истории медицины.* – 2010. – № 1. – С. 52-58

4. Постійна безпосередня професійна підготовка медичних працівників / Б.Г. Веденко, Ф.В. Мельник, В.Г. Даценко, А.В. Даценко // Новости медицины и фармации. – 2011. – № 7. – С. 21.

5. Стечак Г.М. Педагогічна підготовка майбутніх сімейних лікарів у медичному університеті: дис.канд.пед.наук: 13.00.04 / Стечак Г.М. – Львів: 2017. – С. 52-70.

6. Черненко З. Права медичних працівників в світлі реформи охорони здоров'я / Зоряна Черненко, Віталій Тесленко. – Режим доступу https://www.irf.ua/about/news_new/prava_medichnikh_pratsivnikov_u_svitli_reformi_okhoroni_zdorovya_analitichna_zapiska/files/ukr/programs/health/med_rights.pdf

Гурін Руслан Сергійович,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса*

НАЯВНІСТЬ УСТАЛЕНОГО ІНТЕРЕСУ ДО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Анотація. Розглянуто сутність поняття «дистанційне навчання». Проведено дослідження усталеного інтересу майбутніх учителів до дистанційного навчання. За допомогою методів бесіди, анкетування та спостереження було встановлено, що не в усіх майбутніх учителів наявний усталений інтерес до дистанційного навчання.

Ключові слова: дистанційне навчання, майбутній учитель, інтерес, технології дистанційного навчання.

Актуальність дослідження пов'язана з фактичною несформованістю цілісної національної політики застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, недосконалою нормативно-правовою базою, що не забезпечує побудову єдиного інформаційного суспільства в Україні. Це сприяє

появі низки причин (методичного, психологічного, технологічного характеру), що заважають впровадженню дистанційного навчання у підготовку майбутніх учителів. Незважаючи на достатню кількість наукових досліджень, присвячених дистанційному навчанню (О. Базелюк, Н. Буркіна, Р. Гуревич, С. Денисенко, М. Жалдак, А. Каленський, В. Кухаренко, Н. Морзе Л. Петренко, О. Рибалко, Н. Сиротенко, О. Спiрiн та iн.), питання розгляду його використання в підготовці майбутніх учителів залишається відкритим.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні сутності дистанційного навчання та у визначенні усталеного інтересу майбутніх учителів до нього.

Методами дослідження є теоретичний та порівняльний аналіз наукового фонду з предмету дослідження, а також χ^2 -квадрат для перевірки достовірності результатів експериментальної роботи.

Аналіз психолого-педагогічної літератури (А. Ананьєв (1996), В. Бондаревський (1985), В. Зінченко (1986), А. Петровський (1990), О. Прохоров (1987), Г. Щукіна (1988) та iн.) щодо поняття «інтерес» (від лат. *interest* – має значення, важливо) дав можливість стверджувати, що провідною якістю інтересу є здібність впливати на такі характеристики особистості, як: от: світогляд, ставлення до навчання, спрямованість особистості, самоактуалізація, впевненість та iн. Слід наголосити, що із розвитком сучасних інформаційних технологій змінюються пріоритети як у навчанні, так і в ціннісно-мотиваційній сфері майбутніх учителів. Водночас, майбутні вчителі під час навчання оволодівають значним інструментарієм опрацювання інформаційних потоків, що звільняє їх від рутинної праці та спрямовує їх на творчу діяльність.

Зауважимо, що під час кризи у світовому освітньому процесі, пов'язаної з Covid-19, найголовнішим напрямком у підготовці майбутніх учителів є використання технологій дистанційного навчання, що уможливорює вирішення освітніх програм ЮНЕСКО – «Освіта для всіх», «Освіта через усе життя», «Освіта без кордонів» [1]. Відомо, що дистанційна форма навчання дає сьогодні можливість створення систем безперервного навчання, незалежно від тимчасових і просторових поясів. Будь-яка система має свої переваги і недоліки порівняно зі схожими системами, що пов'язано із множинами факторів, які обумовлюють дану систему [3]. З іншого боку, дистанційне навчання (*Distance education*) – це сучасний вид освітніх послуг, які надаються майже в усіх

навчальних установах світу. Важливим завданням дистанційного навчання є розвиток інтелектуальних та творчих здібностей особистості за допомогою вільного та відкритого використання усіх освітніх ресурсів та програм, у тому числі доступних у мережі Інтернет [2].

Проте, з досвіду викладання навчального курсу «Педагогіка» для здобувачів вищої освіти 1 року навчання спеціальності 014 «Середня освіта» (Фізична культура) Інституту фізичної культури, спорту та реабілітації державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за допомогою методів бесіди, анкетування та спостереження було встановлено, що не всі майбутні вчителі мають усталений інтерес до дистанційного навчання. Так, аналізуючи відповіді 58 респондентів, було одержано такі дані: у 52,1% від загальної кількості осіб узагалі відсутній інтерес та зацікавленість дистанційним навчанням із відповідними технологіями; у 29,5% майбутніх учителів орієнтація на використання дистанційних технологій надзвичайно залежить від навчального курсу та виду занять; лише 18,4% майбутніх учителів вважають, що дистанційне навчання є невід'ємною частиною педагогічного процесу в закладах освіти незалежно від типу акредитації.

Підсумовуючи, доходимо висновку, що отримані результати дають підстави стверджувати про необхідність формування усталеного інтересу до дистанційного навчання у професійній підготовці майбутніх учителів. Перспективи подальших розвідок убачаємо в розгляді чинників, що впливають негативно на бажання майбутніх учителів навчатися із використанням технологій дистанційного навчання.

Література:

1. Нормативна база дистанційного навчання в Україні. – [Електронний – Режим доступу: <http://cdn.kname.edu.ua/index.php/normativna-baza/perelik-normativnykh-dokumentiv>

2. Олійник О. В. Комунікативні особливості інформаційних технологій навчання студентів / О. В. Олійник // Культура та інформаційне суспільство ХХІ ст.: матеріали міжнар. наук.-теор. конф. молодих учених / Харк. держ. акад. культури. – Х.: ХДАК, 2008. – С. 267.

3. Шершенюк О. М. Обґрунтування необхідності впровадження дистанційних технологій в освіту / О. М. Шершенюк // Матеріали всеукраїнської

науково-методичної Інтернет-конференції «Проблеми інтеграції природничих, техніко-технологічних та гуманітарних дисциплін в підготовці фахівців ВНЗ», 25-26 квітня 2017 р. – Харків: ХНАДУ, 2017. – С. 183.

Міщенчук В. В.¹, Міщенчук М. І.²

¹*Буковинський державний медичний університет, Україна*

²*Чернівецька ЗОШ I-III ступенів №28, Україна*

САМОРОЗВИТОК ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ В КОНТЕКСТІ СУХОМЛІНІСТИКИ.

Педагог – це творець майбутнього держави та людства, це поєднання високого рівня гуманізму і професіоналізму. В.О. Сухомлинський наголошував: «Ми маємо справу з найскладнішим, неоціненним, найдорожчим, що є в житті, – з людиною. Від нас, від нашого вміння, майстерності, мудрості залежить її життя, здоров'я, розум, характер, воля, громадянське й інтелектуальне обличчя, її місце і роль у житті, її щастя» [1]. Національна стратегія розвитку освіти України на 2012-2021рр. провідним завданням визначає забезпечення особистісного розвитку людини згідно з її індивідуальними завданнями, здібностями, потребами на основі навчання упродовж життя. Стратегія розглядає перспективи розвитку сучасної освіти та роль педагога в її модернізації.

Ключові слова: В.О. Сухомлинський, саморозвиток, самоосвіта, освіта.

Мета дослідження: В наш час стрімкого науково-технічного розвитку та соціально-економічної трансформації суспільства освіта загалом та педагог зокрема змушені реагувати на такі виклики. Гостро постає необхідність саморозвитку педагога впродовж всього його професійного життя. Саморозвиток – невід'ємна складова його професійної діяльності, від якої певним чином залежить якість цієї діяльності. Формування професійної майстерності педагога перебуває у тісному взаємозв'язку з формуванням його особистості та є цілісним безперервним процесом розвитку та саморозвитку. Важливість неперервності саморозвитку вчителя впродовж всього його життя підкреслював у своїх працях видатний український педагог-новатор Сухомлинський В.О. Цікавим буде дослідити фрагмент його педагогічної спадщини у світлі сучасності.

Хто досліджував: Питання саморозвитку вчителя посідало одне з провідних місць у творчості видатних педагогів. Певні аспекти цієї проблеми відображені в працях Сократа, Ж. Ж. Руссо, М. Монтесорі; принципи професійного саморозвитку досліджували Я. А. Коменський, І. Г. Песталоцці, К. Д. Ушинський, А. С. Макаренко. Досить глибоко проблема професійного саморозвитку розглядається в працях сучасних дослідників О. А. Захаренка, О.В. Попової, С.О. Сисоєвої, В.О. Сластьоніна та ін. Велика заслуга в розробленні питання саморозвитку вчителя належить видатному педагогу сучасності Василю Олександровичу Сухомлинському. Впевнено можна стверджувати – його педагогічна спадщина стала невичерпним джерелом педагогічної мудрості вже для кількох поколінь.

Основний матеріал: Учитель ніколи не може зупинитися на досягнутому, а змушений рухатися завжди вперед й досягати нових вершин. Він має бути в постійному творчому пошуку, з головою занурюючись у щоденну клопітку вчительську роботу.

«Щоб бути для учнів джерелом знань, учитель завжди повинен перебувати в атмосфері багатого, цікавого, багатогранного духовного життя» [2] - казав видатний педагог В.О.Сухомлинський.

Багато праць В. Сухомлинського присвячено педагогічній майстерності вчителя: «Сто порад учителям», «Серце віддаю дітям», «Народження громадянина», «Як виховати справжню людину», «Розмова з молодим директором школи», «Павлиська середня школа» та інші.. У книзі "Сто порад учителям" вчений розкриває власну технологію учителям - початківцям, педагогам-вихователям, творчим особистостям, щодо того, які якості необхідно мати, як навчитись виховувати себе, розвивати самодисципліну та боротись з лінощами. Василь Олександрович виділяв два напрямки саморозвитку: самовиховання та самоосвіта.

В.О. Сухомлинський стверджував що: «Самоосвіта, це особисті зусилля вчителя, які спрямовані на підвищення власної культури праці, насамперед культури мислення. Це не механічне поповнення знань, а перетворення наукових істин у живий досвід творчої праці» [3]. Науковці розглядають поняття «професійний саморозвиток» як динамічний та неперервний процес самопроекування особистості що характеризується зростанням становлення

інтеграцією та реалізацією професійно - значущих особистісних рис і здібностей професійних знань та вмінь[4].

Саморозвиток поєднує в собі особистісне та професійне самовдосконалення. Саморозвиток - це унікальний індивідуальний педагогічний процес в якому суб'єкт та об'єкт навчання це та сама особа. Незважаючи на соціальну значущість саморозвиток залишається глибоко індивідуальним процесом, якій суттєво залежить від внутрішніх стимулів.

Навчати самого себе куди складніше ніж когось, тому необхідно напрацювати певну систему самоосвітньої роботи. На I етапі вчитель повинен сам усвідомити необхідність самоосвіти, оцінити свій реальний професійний рівень та поставити перед собою реальні досяжні цілі, які відповідають можливостями. Після цього приступити до складання плану подальшої самоосвітньої діяльності. Необхідно навчитися правильно оцінювати ситуацію, постійно аналізувати, чи досягаєш поставленої перед собою мети. Педагог має розуміти, що справжнім майстром своєї справи він стане лише завдяки наполегливій повсякденній праці. Адже, на думку великого педагога: «Учитель готується до хорошого уроку все життя... Така духовна і філософська основа нашої професії і технологія нашої праці: щоб дати учням іскорку знань, вчителеві треба ввібрати ціле море світла» [5] (В.О. Сухомлинський).

На II етапі (практичному) організації самоосвітньої діяльності вчителя передбачалося вивчення психолого-педагогічної та методичної літератури з обраної проблеми.

Останній етап III (підсумковий) передбачав вдосконалення не лише теоретичної, а й практичної підготовки.

Формування думаючого творчого вчителя – процес складний і довготривалий. В.О. Сухомлинський стверджував, що починається він задовго до вступу в педагогічний заклад освіти і не завершується з його закінченням. Тому як директор В.О. Сухомлинський проводив кропітку роботу з молодими педагогами і прагнув, щоб через три, п'ять, десять років після закінчення закладу вищої освіти той знав у десять разів більше ніж на початок своєї педагогічної діяльності, щоб йому не загрожувало «духовне закріпощення», а дітям «нудне зубріння». Структура, форми, зміст методичної роботи в Павлиській школі були спрямовані на поглиблення професійної компетентності, ознайомлення із науковими досягненнями, оволодіння новими технологіями, методами навчання

та виховання. Жоден учитель, уважав В.О. Сухомлинський, не може бути універсальним утіленням усіх якостей. У кожному щось переважає, кожен має щось особливе, здатний яскравіше, повніше за інших розкрити, виявити себе в якійсь сфері духовного життя.[6]

Особливо актуальними для сьогодення є слова В.О. Сухомлинського: “Вільний час учителя – це корінь, який живить гілки педагогічної творчості і учителеві потрібний вільний час, щоб обдумувати нові досягнення науки, поповнювати свої звання, узагальнювати набутий досвід” [7]. У процесі самоосвіти формуються індивідуальні риси особистості педагога, виробляється індивідуальний стиль розумової праці. Великий педагог вважав, що удосконалення педагогічної майстерності – це передусім самоосвіта, особисті зусилля, спрямовані на підвищення власної культури праці.

Самоосвіта має включати удосконалення як теоретичної так і практичної підготовки та здійснюватися за такими основними напрямками:

- удосконалення науково-теоретичної підготовки з фаху;
- підвищення методичної майстерності;
- психолого-педагогічна підготовка;
- поглиблення знань з теорії і практики виховання учнів;
- загальнокультурний розвиток.

Великого значення В.О. Сухомлинський надавав самоаналізу в самоосвітній діяльності вчителя. Також учитель, оцінюючи рівень власних знань і вмінь, має так організувати свою діяльність, щоб знаходити час для систематичного удосконалення. Василь Олександрович у багатьох своїх працях відзначив, що педагогічна діяльність неможлива без елемента дослідження. Школа сьогодення вимагає від учителя глибокого знання свого предмета, використання багатства методів вивчення дитини, педагогічної етики, педагогічної творчості, науково-дослідної роботи разом з вихованцями, єдності науки, майстерності і мистецтва, тому проблема саморозвитку як прояву самоорганізації високого рівня залишається важливою для сучасного вчителя.

Висновок: Модернізація освітнього процесу, коли відбувається перехід на новий зміст, структуру і 12-річний термін виховання та навчання, вимагає від учителів і науковців повне переосмислення багатьох педагогічних канонів. Сучасна нова українська школа (НУШ) потребує нетрадиційних ідей і теорій, що

відповідали б оптимальному розвитку дитини як особистості, патріота, новатора. Учитель сьогодення зобов'язаний володіти неабиякими вміннями навчатися все життя, адже це ключова освітня компетентність його професіоналізму. Методологічна перебудова освіти зумовлена безперервною соціально-економічною трансформацією суспільства та стрімким технологічним прогресом, що з новою силою підіймає проблему неперервного саморозвитку педагога.

Цю необхідність передбачив відомий український науковець та педагог-новатор В.О. Сухомлинський. Його ідеї та погляди і через 50 років є затребуваними та актуальними, про що свідчить постійне звернення педагогів до його спадщини як до невичерпного джерела педагогічної мудрості.

Список використаної літератури:

1. Сухомлинський В. О. Сто порад учителю / В.О.Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1988. – 304 с.
2. Сухомлинський В. О. Моя педагогічна система: [З неопублікованої книги «Педагогічна культура»] / В. О. Сухомлинський // Радянська школа. – 1988. – № 6. – С. 87-91.
3. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором / В. О. Сухомлинський // Вибр. тв. : в 5 т. — К. : Рад. шк., 1977. — Т. 4. — С. 393—626.
4. Митина Л.М. Психологія розвитку конкурентоспособності личности/ Л.М. Митина .-М.:МПСИ; Воронеж: МОДЭК, 2020.-400с.
5. Кириченко В. І., Ковганич Г. Г. Педагогіка, спрямована у майбутнє (до 100-річчя з дня народження В. О. Сухомлинського). Практико орієнтований посібник.— Харків : «Друкарня Мадрид», 2019.— 145 с.
6. Сухомлинський В. О. Павлівська середня школа / В. О. Сухомлинський // Вибр. тв. : в 5 т. — К. : Рад. шк., 1977. — Т. 4. — С. 7—390.
7. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвинутої особистості / В. О. Сухомлинський // Вибр. тв. : в 5 т. — К. : Рад. шк., 1976. — Т. 1. — С. 55—206.

Strategické směry reformy vzdělávacího systému

Товканець О. С., к. пед. н.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Україна

Товканець Г. В., д. пед. н.

Мукачівський державний університет, Україна

РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ:

ВИКЛИКИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Протягом останніх років процес стрімкої глобалізації значною мірою трансформує українську національну систему вищої освіти.

Дослідники серед тенденцій та особливостей розвитку вищої освіти на інституційному рівні виділяють такі: абсолютне зростання кількості студентів; зростання вартості та видатків на вищу освіту, диверсифікація джерел її фінансування; збільшення та зростання ролі сектору недержавної вищої освіти; зростання кількості працівників сфери вищої освіти; інформатизація (комп'ютеризація) освіти; розвиток дистанційної освіти; збільшення віку тих, хто здобуває вищу освіту; міграція професорсько- викладацького складу і відтік інтелекту в розвинуті країни; демократизація та децентралізація системи управління освітою; підвищення мобільності студентів; підвищення автономії вищих навчальних закладів [1; 2].

До конкретних проблем, які можуть виникнути в освіті в умовах подальшого зростання глобалізаційних процесів та невизначеності, відносимо, насамперед, якість розроблених стратегій. На сучасному етапі визначення і здійснення стратегії розвитку освіти в умовах глобалізації є закономірним процесом для кожної національної освітньої системи і, зокрема, конкретного освітнього закладу. У цих умовах актуальною є проблема формування стратегії з урахуванням викликів і трендів не тільки процесу глобалізації, а й інтенсивного розвитку інформаційних технологій, «стирання» державних кордонів для отримання інформації тощо. Доцільно виробляти свою власну стратегію або прийняти, в більшій чи меншій мірі, чийось стратегію, розроблену кимось іншим. У першому випадку необхідно ретельно вимагає ретельності і певного часу для аналізу умов, тоді як у вже наявних

стратегіях розвитку освіти в умовах глобалізації та глобалізаційних ризиків досить серйозно варіюється якість опрацьованості, що може призводити до виникнення нових ризиків у розвитку освіти.

Важливим є вимушене функціонування в умовах нових і невідомих чинників. Глобалізація, припускаючи «стирання» кордонів й інтенсифікацію інформаційної та особистої освітньої мобільності, в той же час, привносить й інші проблеми (генерація нових соціокультурних, економічних і ділових умов функціонування всіх суспільних систем). Так, більш інтенсивний вихід національної освіти на міжнародний ринок регіонального або європейського рівня, потребують від акторів цього процесу серйозного освоєння міжнародних аспектів функціонування соціуму в частині освітньої діяльності, а саме, в сфері визначення параметрів здійснення професійних і ділових контактів тощо [3, с. 67 – 69].

Ще однією проблемою вищої школи на початку XXI століття є зниження кількості студентів, які навчаються на денній формі. В умовах інтенсифікації мобільності з'являються нові форми отримання освіти і навчання, такі як: e-learning, дистанційне навчання, онлайн навчання, засноване на неформальній освіті, ігровому навчанні та ін. Виходячи з цього, освітня система в цілому і конкретні установи можуть зіткнутися зі зниженням кількості студентів, які можуть переходити для отримання освіти в інші установи, в тому числі і тих, які знаходяться в інших державах.

Актуальності набуває диверсифікація фінансування системи освіти. Сучасна ситуація показує, що все більша кількість осіб, які бажають отримати високоякісну освіту або щоб їх діти її отримали, готові активно здійснювати приватне інвестування в цю діяльність. Не менш інтенсивною сьогодні стала, особливо в західних країнах, практика грантової підтримки благодійними фондами отримання високоякісної платної освіти на конкурсній основі. Сюди ж включаються і різні спонсорські організації, які можуть надавати підтримку тим, хто навчається, оплачуючи здобуття освіти частково або надаючи можливості проходити поглиблені курси безкоштовно.

Держава, залишаючись в доступній для огляду перспективі основним джерелом фінансів для національної системи освіти, в умовах нових викликів буде змушена активно трансформувати нормативний механізм регулювання освіти, легалізувавши освітні інновації (онлайн навчання та ін.), координуючи вихід освітніх установ на європейський або міжнародний ринок освіти і регулюючи приплив іноземних студентів в національні освітні установи [3].

На сучасному етапі слід констатувати той факт, що в сучасній міжнародній освітній системі існують освітні установи, які ведуть інтенсивну підготовку в європейському або міжнародному масштабі впродовж останніх 50-100 років. За тривалий час успішної діяльності в міжнародному масштабі вони встигли напрацювати досить потужні конкурентні позиції, в основі яких лежить позитивна репутація цих навчальних закладів. При цьому вона складається не тільки з високого рівня підготовки студентів на момент закінчення ними навчання, що підтверджується іспитами, а й успішної подальшої професійної та життєвої траєкторії випускників, транспарентною системою управління установою і прийняття адміністративних рішень, чистою і незаплямованою фінансовою репутацією установи і його керівництва. Такі умови створюють для більшості інших національних освітніх установ, які будуть намагатися інтегруватися в глобальну систему освітнього ринку, досить серйозні і складні умови конкуренції.

Вихід національної освіти на глобалізовану світову арену, як правило, супроводжується інтенсифікацією конкуренції і репутаційної боротьби з іншими освітніми системами. У цих умовах проблема співвідношення ціни і якості включає в себе не тільки і не стільки сам процес підвищення конкурентної привабливості для одержувачів освітніх послуг, але і набуває рис фінансової привабливості для спонсорів та інвесторів. Тому усталена практика оцінювання поточної і підсумкової ефективності роботи всієї національної системи освіти і конкретного освітнього закладу за результатами року з розміщенням результатів такого оцінювання у відкритому доступі стане обов'язковою умовою. Навчальні заклади повинні будуть думати і діяти зважено, генеруючи стратегії для просування і розвитку, підкріплені бізнес-планами, розробленими на основі досліджень ринку. Освітнім закладам також доведеться формувати внутрішні механізми для роботи з інвестиціями, а також комплекс заходів виходу з інвестиційного процесу.

Виникає велика кількість найсерйозніших системних проблем, які пов'язані з тим, що національна освіта, в цілому, або конкретний навчальний заклад, зокрема, при інтеграції в глобалізоване середовище неминуче будуть зазнавати ризиків, адекватну відповідь на які доведеться шукати, перш за все, керівництву, що об'єктивно обумовлює різке підвищення його управлінського навантаження. Виходом з цієї ситуації передбачається інтеграція в освітню систему менеджерів з розвитку, які не будуть безпосередньо пов'язані з процесом навчання, а будуть працювати саме в напрямку розвитку, виходу на наступний рівень і ін.

Активний вихід національної освіти на міжнародну арену призводить до підвищення значущості питань безпеки та забезпечення безперервності діяльності в умовах ризиків терористичних атак, соціальних катаклізмів і техногенних катастроф. У цих умовах велику роль буде відігравати взаємодія освіти як соціального інституту з інститутами національної і міжнародної безпеки, налагодження зв'язків між установами щодо обміну інформацією і надання сприяння в екстрених ситуаціях та ін. Відповідно відбудуться зміни кадрового складу. Активна інтеграція національної освіти в глобалізоване середовище і, особливо, конкретних освітніх установ, призведе до серйозної трансформації їх кадрового складу [2; 3]. Так, в управлінні неминуче з'являться певні посади, а співробітники, що займають їх, не будуть пов'язані з освітнім процесом і, швидше за все, можливо, навіть не матимуть і педагогічної освіти, а будуть спеціалізуватися в галузі міжнародного менеджменту, конкретного просування на глобалізований ринок національних продуктів і послуг, в даному випадку – освітніх [3, с. 268]. Зміняться вимоги і до викладацького складу, оскільки їх професійна діяльність буде здійснюватися на основі принципу універсалізму, тобто врахування категорії необхідності без додаткових зусиль реалізовувати її в глобальному освітньому середовищі в інноваційних формах e-learning, онлайн-навчання, неформального навчання тощо.

Отже, для інтенсивного і результативного розвитку освіти в умовах глобалізаційних ризиків необхідно зважити, що стратегія інтеграції освіти (освітнього закладу) в глобальну освітню систему має бути зрозумілою й несуперечливою і в її реалізації мають бути зацікавлені всі ключові сторони, а також доцільним вбачається врахування результатів дослідження ринку освітніх послуг на різних рівнях освітніх систем.

Література

1. Вітлінський В. В. Ризик у менеджменті / В. В. Вітлінський, С. І. Наконечний, Г. І. Великоіваненко. – К. : ТОВ «Борисфен-М», 1996. – 336 с.
2. Смирнов А. В. Образовательные кластеры и инновационное обучение в вузе: монография / А.В. Смирнов. – Казань : РИЦ «Школа», 2010. – С. 102.
3. Товканець О.С. Підготовка фахівців з менеджменту освіти в центральноевропейських країнах: теорія і практика: [монографія] / О.С. Товканець / За заг. ред. Л.Б. Лук'янової. – Ужгород: ТОВ «РІКУ-У», 2019. – 516 с.

Moderní metody výuky

Хасенова А.Б., Смыкова М.Н.

«Қарағанды облысының балаларға арналған психоневрологиялық медициналық-алеуметтік мекемесі» КММ, Қарағанды, Қазақстан Республикасы

ЕМДІК ДЕНЕ ТӘРБИЕ: ТҮЗЕТУ МЕН ОҢАЛТУ ЖҰМЫСЫНЫҢ НЕГІЗІ

Біз жұмыс істейтін балалардың денсаулығы шектеулі болып келеді, атап айтқанда церебральды сал ауруы, есту- көру қабілеті, ақыл-есінің бұзылуы бар балалар. Олармен жүргізілетін оңалту-түзету жұмысы ерекше ұйымдастырылуды талап етеді, соның бірі емдік дене тәрбесі.

Мүмкіндіктері шектеулі балалардың дене дамуын қалпына келтіру мақсатында емдік дене шынықтырудың маңыздылығы жалпы дене дамуымен, жұмысқа қабілеттілігі мен өмір сүру мүмкіндіктерін арттыруға бағытталған дене жаттығыуларымен, әр түрлі топқа жататын МШ балалардың бір уақытта бір жерде сабақ жүргізу үрдісінде дене тәрбиесінің формалары мен әдіс-тәсілдерін қолдану қажеттілігімен байланысты. Физикалық жаттығулардың терапиялық әсері жүйелі, қатаң реттелетін жүйеге негізделеді, ол жеке мүшелер мен жалпы дене бітімінің дамуына әсер етеді, соған байланысты МШ баланың жалпы төзімділігі артады, реактивті қасиеттері өзгереді. Мүмкіндігі шектеулі балалармен жүргізілетін емдік дене тәрбиесінің негізгі құрылымына жүру, жай жүгіру, бір орында тұрып жасалатын жалпыдамытушылық жаттығулар, иілу, бұрылу, айналу, секіру, тыныс алу жүйесіне арналған жаттығулар, қайта қалыпқа келтіруге бағытталған жаттығулар, икемділік, жүктемені біртіндеп арттыру негізінде ойын түрінде қайталау әдісі арқылы жасалатын жаттығулар жатады. Оқыту процесінде оқытудың келесі әдістерін қолдану ұсынылады: ауызша, практикалық әдіс және көру қабылдау әдісі. Сабақтың практикалық бөлігінде жаттығуларды орындаудың әртүрлі әдістерін қолданған жөн (үздіксіз, ауыспалы және бір уақытта). Жалпы сабақтарды ұйымдастырудың негізгі формалары: топтық, жеке және фронтальды.

Емдік мақсатта қолданылатын физикалық жаттығулардың ерекшелігі - олардың терапевтік және педагогикалық бағыттылығы. Бұл жағдайда жүйке жүйесінің патологиялық процестердің пайда болуы мен жүруіне сөзсіз әсері

ескеріледі, бұл жалпы емдеуді тағайындау қажеттілігіне әкеледі. Емдік дене шынықтыру аурудан кейін денсаулықты тезірек қалпына келтіруге ықпал етеді, бірқатар патологиялық процестердің пайда болуынан қорғайды. Емдік дене шынықтыру жаттығулары мүмкіндігі шектеулі балаларға арналған оңалту шараларының құрамдас бөлігі болып табылады. Жаттығу терапиясының негізгі формасы - терапиялық гимнастика - емдеу әдісі, сондықтан оны дәрігердің нұсқауымен және бақылауымен қатаң түрде қолдану керек. Жаттығу терапиясының көрсеткіштері өте кең. Ол емдеудің тиімді процесін қамтамасыз ете алады және емдеу аяқталғаннан кейін дененің барлық функцияларын қалпына келтіруге көмектеседі. Сонымен қатар, алдын-алу, емдеу және оңалту кезінде жаттығу терапиясы тікелей және жанама әсер етеді, сонымен бірге дененің көптеген жүйелері мен функцияларына оң әсер етеді. Емдік гимнастика түрлерінің бірі - бұлшықет, буын және байламдарды нығайту мақсатында өткізілетін гимнастика, нәтижесінде тірек-қимыл жүйесінің кейбір кемшіліктерін түзету және олардың бастапқы формаларын емдеу: қалыптың бұзылуы, омыртқаның қисықтығы, жалпақ аяқтар және т.б. Түзету жаттығулары жұлынның деформацияларымен бірге тыныс алу жаттығуларымен бірге тағайындалады. Жаттығу терапиясы сабақтарында физикалық жаттығулар дұрыс, тұрақты, ұзақ уақыт қолданылған жағдайда ғана терапевтік әсерге ие болады. Осы мақсатта оқыту әдістемесі, оларды қолдану көрсеткіштері мен қарсы көрсеткіштері, тиімділік есебі, жаттығу орындарына қойылатын гигиена талаптары жасалды.

Біздің мекеме шарттарында келесі емдік дене тәрбиенің формалары қолданылады:

Тыныс алу жаттығуларының жиынтығы.

Отыруға арналған жаттығулар жиынтығы.

Тұрақты тұрған жаттығулар жиынтығы.

Жатып істелінетін жаттығулар жиынтығы.

Артқы бұлшықеттерді нығайтуға арналған жаттығулар.

Іштің бұлшықеттерін нығайтуға арналған жаттығулар.

Дұрыс қалып қалыптастыру және шоғырландыруға арналған жаттығулар.

Гимнастикалық таяқпен жалалынатын жаттығулар.

Массаж сияқты емдік дене тәрбиесінің жаттығулары ауру мен жарақат алудың басқа әдістерімен қатар кеңінен қолданылады, сонымен қатар көптеген созылмалы ауруларды және жарақаттардың салдарын емдеудің дербес әдістері болуы мүмкін: паралич, парез, омыртқаның қисаюы, эмфизема, сүйек сынуы салдары және басқалары үшін. Бұл кез-келген жаста дерлік барлық ауруларға, жарақаттарға және олардың зардаптарына арналған.

Тәжірибелік жұмысымыздың нәтижесінде, біз емдік дене жаттығулардың жалпы қарсы көрсетілімдерін айқындадық:

жоғары дене температурасы;

аурудың өткір кезеңі және оның прогрессивті ағымы;

қатерлі ісіктерді радикалды емдеуге дейін, метастаздармен қатерлі ісіктер;

тромбоз және эмболия;

қан айналымы, тыныс алу, жүрек-тамыр жеткіліксіздігінің жоғарылауы.

Сонымен, жалпы дамыту жаттығулары мен тыныс алу жаттығулары, қимылдарды үйлестіру, дұрыс тұру дағдыларын қалыптастыру жаттығулары МШ баланың дамуының жеке ерекшеліктеріне қарамастан қолданылады. Бірақ сабақтарды өткізу кезінде олардың денесінің функционалды мүмкіндіктерін ескеру қажет. Сондықтан жүктемені дұрыс мөлшерлеу үшін жаттығуға жеке және сараланған тәсіл қолданылуы қажет.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Гребова Л.П. Лечебная физическая культура при нарушениях опорно-двигательного аппарата у детей и подростков: М.: «Академия», 2006. -176 б.

2. Мачек М., Штефанова И., Швейцарова Б. Лечебная физкультура при детских болезнях. Медицина 1964. -326 б.

3. Соколова Н.Г. Практическое руководство по детской лечебной физкультуре - Ростов н/Д: Феникс, 2007. - 445 б.

Любенко Людмила Викторовна

*КГУ «Средняя школа-комплекс национального возрождения №17» г.
Петропавловск, Республика Казахстан*

Квасных Галина Сергеевна

НАО «СКУ им. М.Козыбаева», г.Петропавловск, Казахстан

ДИАГНОСТИКА КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ У ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Критическое мышление (англ. critical thinking) – это система суждений, которая используется для анализа вещей и событий с формулированием обоснованных выводов и позволяющая выносить обоснованные оценки, интерпретации, а также применять полученные результаты к ситуациям и проблемам.

В своей основе данный вид мышления содержит такие универсальные интеллектуальные ценности как широта и ясность мысли, точность определений и характеристик, последовательность событий, актуальность, причинно-следственные связи, убедительные аргументы, понимание справедливости как основного социального принципа.

В современных мировых образовательных системах существуют различные подходы и технологии по формированию критического мышления на начальной стадии обучения. К примеру, образовательная система Финляндии формирует критическое мышление средствами разработки индивидуальных траекторий обучения, медиаобразования, когда совершенствование навыков и восприятия информации, самовыражения происходит разнообразными средствами медиа.

Так называемая «сингапурская методика» по развитию критического мышления основана на командных формах работы, создании психологически комфортной, безопасной среды для обучающихся, использовании разнообразных структур, как для академических целей, так и для классбилдинга (объединение класса), тимбилдинга (объединение команды) и т.д.

Швейцарская технология формирования критического мышления у младших школьников отличается проблемно-ориентированным обучением (Problem-based Learning) в своей основе представляющим изучение и выполнение максимально приближенных к жизни младших школьников всевозможных проектов (к примеру, проект «Еда», «Команда» и др.) с применением основного инструмента Problem-based Learning – Mind map (карта мыслей).

Развитие критического мышления у младших школьников – сложный и непрерывный процесс, требующий со стороны учителя, осознания правильности выбранной учебно-воспитательной траектории для каждого ученика, путем систематического диагностирования результатов проделанной работы.

Учителю необходимо определиться с перечнем навыков критического мышления, развитие которых он будет диагностировать на предполагаемом временном этапе обучения (1 урок, 1 четверть, один год и т.д.). Приведем некоторые навыки критического мышления:

– *задавать вопросы.* Умение задавать вопросы, особенно открытые, представляет ученикам начальной школы возможность применить то, что они узнали, и в дальнейшем развивать полученные знания. Это также позволяет им обдумывать имеющуюся информацию и решать возникающие проблемы.

– *принимать решения.* Большая часть процесса развития навыков критического мышления связана с применением знаний, оценкой ситуаций и принятием решений, что позволяет младшим школьникам практически применять полученные знания в различных жизненных ситуациях, взвешивать плюсы и минусы прогнозируемых решений, а затем определять, какие из них наиболее правильные для каждой отдельной ситуации.

– *работать в группах.* Групповые проекты и дискуссии – отличный способ для развития навыков критического мышления. Совместное обучение не только позволяет взаимодействовать с одноклассниками в процессе обучения, оно расширяет мышление и мировоззрение учеников, демонстрируя, что не существует единственно правильного подхода к изучаемой проблеме.

– *обсуждать различные точки зрения.* Некоторые из упражнений по формированию критического мышления у младших школьников предполагают изучение предметов и явлений с разных точек зрения, что позволяет понять, что

идея должна оцениваться с разных точек зрения, пока не сформируется общее мнение, она дает ученикам возможность поделиться своим мнением, слушая и участь у других.

– *объединять различные идеи.* Объединение различных идей является ключом к обучению критическому мышлению. Например, учителя начальной школы могут спросить учеников, знают ли они кого-нибудь, кто ездит на работу на автомобиле, если да, то почему для этого человека также важно знать какие автобусы ходят до места работы и их расписание. Подобные вопросы помогают детям рассмотреть различные ситуации и возможные решения, помогая им применить имеющиеся знания в новых контекстах.

– *применять творчество.* Применение творческого подхода в повседневных делах является наиболее важным навыком критического мышления в начальной школе. Учителя должны искать новые способы использования информации учениками для создания чего-то нового.

– *участвовать в мозговом штурме.* Мозговой штурм, проверенная временем технология начального образования, является отличным инструментом обучения критическому мышлению. Данный метод позволяет нестандартно мыслить, оживляет любые виды и способы группового взаимодействия.

Формирование критического мышления является важным условием обучения ребенка в младшей школе. Данный вид мышления формирует навыки, необходимые как в процессе обучения, так и при решении жизненных ситуаций. Правильно организованная и научно обоснованная система диагностических процедур является залогом успеха развития критического мышления у младших школьников.

Рамазанова Гульдана Бауржановна

КГУ «Средняя школа-комплекс национального возрождения №17» г.

Петропавловск, Республика Казахстан

Квасных Галина Сергеевна, Барановская Ольга Михайловна

НАО «СКУ им. М.Козыбаева», г.Петропавловск, Казахстан

ФОРМИРОВАНИЕ ЛОГИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ В УСЛОВИЯХ ОБНОВЛЕННОГО СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ

Одной из важнейших задач, стоящих перед учителем начальных классов, является развитие самостоятельной логики мышления, которая позволила бы детям строить умозаключения, приводить доказательства, высказывания, логически связанные между собой, делать выводы, обосновывая свои суждения, и, в конечном итоге, самостоятельно приобретать знания. Математика именно тот предмет, где можно в большой степени это реализовывать.

Основная работа для развития логического мышления должна вестись с задачей.

- *Работа над решенной задачей.* Многие ученики только после повторного анализа осознают план решения задачи. Это путь к выработке твердых знаний по математике.

- *Решение задач разными способами.* Это умение свидетельствует о достаточно высоком математическом развитии. Представление ситуации, описанной в задаче (нарисовать «картинку»). Учитель обращает внимание детей на детали, которых нужно обязательно представить, а которые можно опустить. Мнимое участие в этой ситуации. Разбивка текста задачи на части. Моделирование ситуации с помощью чертежа, рисунка. Самостоятельное составление задач учениками. Составить задачу: используя слова: «больше на», «столько», «меньше в», «на столько больше», «на столько меньше»; решаемую в 1, 2, 3 действия; по данном ее плане решения, действиям и ответу; по выражению и так далее Решение задач с отсутствующими или лишними данными.

- *Изменение вопроса задачи.* Составление разных выражений по данным задачам и объяснение, которое помечает то или другое выражение. Выбрать те выражения, которые являются ответом на вопрос задачи. Объяснение готового решения задачи.

- *Использование приема сравнения задач и их решений.* Запись двух решений на доске - одного верного и другого неверных. Изменение условия задачи так, чтобы задача взвешивалась другим действием. Закончить решение задачи. Какой вопрос и какое действие лишние в решении задачи (или, напротив, возобновить пропущенный вопрос и действие в задаче). Составление аналогичной задачи с измененными данными.

- *Решение обратных задач.* Систематическое использование на уроках математики и внеурочных занятий специальных задач и заданий, направленных на развитие логического мышления, расширяет математический кругозор младших школьников и позволяет более уверенно ориентироваться в самых простых закономерностях окружающей их действительности и активнее использовать математические знания в повседневной жизни.

Нестандартные задачи требуют повышенного внимания к анализу условия и построения цепочки взаимосвязанных логических рассуждений. Приведу примеры таких задач, ответ на которые необходимо логически обосновать: В коробке лежат 5 карандашей: 2 синих и 3 красных. Сколько карандашей надо взять из коробки, не заглядывая вне, чтобы среди них был хотя бы 1 красный карандаш? Батон разрезали на 3 части. Сколько сделали разрезов?

Использование таких задач расширяет математический кругозор младших школьников, способствует математическому развитию и повышает качество математической подготовленности. При решении занимательных задач преследуются следующие цели: формирование и развитие мыслительных операций: анализа и синтеза; сравнения, аналогии, обобщения и т.д.; развитие и тренинг мышления вообще и творческого в частности; поддержание интереса к предмету, к учебной деятельности (уникальность занимательной задачи служит мотивом к учебной деятельности); развитие качеств творческой личности, таких, как познавательная активность, усидчивость, упорство в достижении цели, самостоятельность; подготовка учащихся к творческой деятельности (творческое усвоение знаний, способов действий, умение переносить знания и способы действий в незнакомые ситуации и видеть новые функции объекта).

Например: 1 класс. У Оли было орехов больше 3, но меньше 7. Сколько орехов было у Оли? (4,5,6) Бабушка дала Серёже журнал «Ералаш» со 2 номера по 8. Сколько журналов у него?(7) 2 класс: На веревке завязали 4 узла так, что концы веревки остались свободными. На сколько частей разделилась веревка? (на 5) В коробке умещается 10 красных и 6 синих бусинок. Какие бусинки мельче: красные или синие? (красные) 3 класс. Незнайка посадил 50 горошин. Из каждого десятка не взошло 2 горошины. Сколько всего семян не взошло? (10 семян) Кусок проволоки 12 см согнули так, что получилась рамка. Какими могут быть стороны рамки? ($12 : 2 = 6$, значит 3 и 3, 5 и 1, 4 и 2) 4 класс. Незнайка решил искупаться. Он разделся, сложил одежды и поплыл. « Сейчас переплыву реку три раза и оденусь, и пойду домой». Как вы думаете, нашел ли Незнайка свою одежду? Объясни ответ (нет, т.к. три раза это значит оказаться на другом берегу) К числу 5 приписать справа и слева цифру 5. Во сколько раз увеличилось число? (в 111 раз). Овладение приёмами умственной деятельности и обобщёнными действиями в начальных классах даёт возможность постепенно вводить детей в мир математических понятий, терминов, символов, т.е. мир теоретических знаний, и способствовать тем самым развитию как эмпирического, так и теоретического мышления.

Таким образом, развитие логического мышления младших школьников в процессе обучения математике является основой для дальнейшего изучения понятий и для осознания закономерностей в различных интерпретациях, т.е. является основой для преемственности между начальной и средней школой.

Крупко О.В.

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Резюме. Із модернізацією вищої освіти в Україні традиційна форма «знання-контроль-оцінювання» поступово замінюється інноваційними методами навчання. Ці методи навчання дають можливість студентам не лише використовувати набуті знання на практиці, але й інтегрувати отримані вміння та навички із різних предметів для успішного вирішення складних завдань, самовдосконалюватися та творчо розвиватися.

Ключові слова: вища освіта, педагогічна діяльність, інноваційні методи.

Сучасний розвиток вищої освіти в Україні визначається впровадженням загальноєвропейських та світових інновацій, вдосконаленням національних стандартів вищої освіти міжнародними, зокрема Болонського процесу та кредитно-модульної системи навчання, що сприяє розвитку академічної мобільності студентів та формування їх професійних вмінь і навичок із врахуванням міжпредметної інтеграції.

На сьогоднішньому етапі розвитку та модернізації вищої освіти проблема впровадження інноваційних технологій є актуальною та важливою. Такі реорганізації у вищій освіті повинні сприяти високому рівню знань студентів, можливості використання і інтегрування набутих вмінь та навичок у професійній діяльності згідно відповідності до поставлених стандартів.

Ключовою основою в інноваційному розвитку вищої освіти є інноваційна педагогічна діяльність, яка заснована на модернізації педагогічного досвіду та орієнтована на зміни і розвиток навчально-виховного процесу із метою досягнення кращих результатів, мотивації до пошуку та аналізу інформації, перетворення теоретичного багажу знань у практичні навички та вміння, професійному вдосконаленню та розвитку. Для впровадження інноваційного розвитку у повному обсязі, педагог має володіти певними професійними та особистісними компетентностями: умінням формулювати освітні цілі із врахуванням професійного розвитку, усвідомленням змісту освітньої діяльності,

здатністю формувати освітню програму із врахуванням індивідуального підходу до студентів, ефективно та нестандартно організовувати навчальний та виховний процес, здатністю стимулювати самовираження студентів, володіти сучасними технологіями, формами та методами інноваційного навчання, умінням аналізувати, здатністю до особистісного творчого розвитку, власних інноваційних підходів та відкриттів [1].

Для впровадження у педагогічну діяльність інноваційних підходів найбільш часто використовуються відомі педагогічні технології, які класифікують наступним чином:

структурно-логічні технології, які передбачають поетапну організацію системи навчання, що сприятиме логічній послідовності постановки та вирішенню дидактичних завдань на основі відбору їх змісту, форм, методів і засобів навчання на кожному етапі процесу із врахуванням поетапного аналізу результатів;

інтеграційні технології, що включають дидактичні системи, які забезпечують інтеграцію міжпредметних знань та вмінь, різних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів;

професійно-ділові ігрові технології: дидактичні системи використання різних ігор, під час проведення яких формуються уміння вирішувати завдання на основі компромісного вибору;

тренінгові технології, що включають систему діяльності для відпрацювання певних алгоритмів вирішення типових практичних завдань за допомогою комп'ютера, а саме: психологічні тренінги інтелектуального розвитку, спілкування, вирішення управлінських завдань;

інформаційно-комп'ютерні технології, які реалізуються у дидактичних системах комп'ютерного навчання на основі діалогу «Людина-машина» за допомогою різних навчальних програм;

діалогові технології, зокрема сукупність форм та методів навчання, заснованих на діалоговому мисленні у взаємодіючих дидактичних системах суб'єкт-суб'єктивного рівня [2,3].

В процесі створення та впровадження нових підходів в освітній діяльності викладач зобов'язаний використовувати сучасні та інтерактивні технології навчання (аналіз конкретних ситуацій, кейс-метод, метод ділової гри, навчання

у дискусії та інше). Саме такий підхід до навчального процесу розвиває у студентів логічне мислення та здатність ґрунтовно та лаконічно виражати свою думку. Так, наприклад метод «ПРЕС» включає такі важливі етапи, як висловлювання своєї думки та пояснення точки зору, пояснення причини такої думки та підґрунтя доказів, наведення прикладу додаткових аргументів та фактів, що підтверджують попередньо наведені докази, узагальнення думки та зроблені висновки. Запропонувавши такі етапи для студентів, не залежно від їхньої спеціалізації, предмету вивчення чи теми заняття, викладач формує свого роду план по якому має постійно працювати студент, але одночасно кожен студент самостійно наповнює його згідно своїх розумових можливостей, знань та вмінь. На початковому етапі використання такого методу здається, що відповіді по плану є обов'язковими до виконання, але в процесі навчання студенти набувають навички самостійно, не задумуючись формувати свою відповідь логічно та обґрунтовано. Метод «ПРЕС» це лише один із способів впровадження інновацій у навчальний процес, який дає можливість викладачу використовувати ряд педагогічних технологій (інформаційні, саморозвитку, евристичні, структурно-логічні, комп'ютерні та інші), які сприяють перетворенню сукупності усіх знань, умінь та навичок в придатність до працевлаштування кожного студента.

Кожний із інноваційних методів навчання має свої як переваги, так і недоліки, тому перед вибором методів, форм чи засобів навчання потрібно врахувати особливості навчальної дисципліни, характер навчального матеріалу, обсягу часу, що відводиться на вивчення матеріалу, рівень загальної підготовленості групи, особливості навчально-матеріальної бази навчального закладу та інш.

Ефективність застосування інноваційних методів у вищих навчальних закладах (ВНЗ) необхідно оцінювати не тільки за показниками навчальних досягнень студентів, але і враховувати зміни у свідомості як студентів, так і викладачів [4].

Таким чином, зміни навчального процесу у вищій освіті України відповідно до Болонського процесу, впровадження інноваційних технологій у навчальні процеси вищої школи та використання інноваційних методів в педагогічній діяльності є складною модернізацією педагогічного підходу до реалізації європейських стандартів у освіті. Відповідно до таких змін,

навчальний процес, має бути спрямований на підготовку кваліфікованого фахівця, який уміє самостійно, ініціативно та творчо мислити, самостійно поповнювати свої знання та вміти застосовувати їх. Використання різних інноваційних методів у навчальному процесі сприяє якісному та продуктивному засвоєнню знань, умінням використовувати отримані знання на практиці, формуванню фахових вмінь та навичок, здатності самостійно приймати рішення, що є надзвичайно важливими складовими для творчого розвитку особистості студента, що в подальшому сприятиме вдосконаленню та розвитку професійного досвіду.

Література

1. Кошенко К. Інноваційні освітні технології навчання та викладання у вищій школі / К. Кошенко // Педагогіка. – 2015. – N1(1). – С. 35 –38.
2. Бистрова Ю.В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України / Ю.В. Бистрова // Право та інноваційне суспільство. – 2015. –N1(4). – С. 27 –32.
3. Доронина Н.Н. Организация учебного процесса в вузе с использованием активных методов обучения / Н.Н. Доронина // Социология образования. – 2011. – N3. – С. 31 – 38.
4. Кляп М. Інноваційні методи навчання у ВНЗ як інструмент інтернаціоналізації вищої освіти України / М. Кляп // Вища освіта України. – 2015. – N4. – С. 45–53.

Krupko O. V.

INNOVATIVE TEACHING METHODS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Resume. With the modernization of higher education in Ukraine, the traditional form of "knowledge - control - evaluation" is gradually being replaced by innovative teaching methods. These methods allow students to not only use the acquired knowledge in practice but also to integrate acquired skills from different subjects to solve complex problems, self-improve and develop creatively.

Key words: higher education, pedagogical activity, innovative methods.

CONTENTS

EKONOMICKÉ VĚDY

Zahraníční ekonomické aktivity

- Наумов М. С. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВПЛИВУ КОРОНАВІРУСНОЇ ПАНДЕМІЇ НА РОЗВИТОК ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ 3
- Залесский Б.Л. НА ФУНДАМЕНТЕ ЕВРАЗИЙСКИХ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ПЛАТФОРМ..... 6

FILOLOGIE

Jazyk, řeč, komunikace

- Жуынгаева З.Н. КӨНЕ ТҮРКІ ТІЛІНДЕГІ КӨСЕМШЕ ТҮЛҒАЛАРЫНЫҢ ТҮРЛЕНУ КАТЕГОРИЯСЫН ЖАСАУДАҒЫ ҚЫЗМЕТІ 9

FYZIKA

- Белоцерковская А. И., Курской Ю. С. ФОТОННО-КРИСТАЛЛИЧЕСКИЙ УЗКОПОЛОСНЫЙ ФИЛЬТР ДЛЯ НАНОЛАЗЕРОВ 13

LÉKAŘSKÉ VĚDY

- Белозерова Н.А., Ситало С.Г. ТЕНИАРИНХОЗ 17

МАТЕМАТИКА

Aplikovaná matematika

- Zhunisbekova D.A., Kiloeva B. MULTIVARIABLE FUNCTIONS, PARTIAL DERIVATIVES AND DIFFERENTIALS 20

PEDAGOGICKÉ VĚDY

Distanční vzdělávání

- Мищенко В.В., Мищенко М.И. ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ –ВИРОК ЧИ ДОПОВНЕННЯ КЛАСИЧНОГО НАВЧАННЯ? 23

Problémy tréninku

- Петенева Л.П. , Ахметова Г.Ю. ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ВОСПИТАНИЯ НРАВСТВЕННЫХ ЦЕННОСТЕЙ У ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА.... 29

Мугауина Г.О. ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ-ПСИХОЛОГОВ	32
Кравченко О.В. МЕДИЧНИЙ ПРАЦІВНИК – В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ.....	38
Гурін Р.С. НАЯВНІСТЬ УСТАЛЕНОГО ІНТЕРЕСУ ДО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ	41
Міщенчук В.В., Міщенчук М.І. САМОРОЗВИТОК ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ФОРМУВАННІ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ, В КОНТЕКСТІ СУХОМЛІНІСТИКИ.	45
Strategické směry reformy vzdělávacího systému	
Товканець О.С., Товканець Г.В. РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	50
Moderní metody výuky	
Хасенова А.Б., Смыкова М.Н. ЕМДІК ДЕНЕ ТӘРБИЕСІ: ТҮЗЕТҮ МЕН ОҢАЛТУ ЖҰМЫСЫНЫҢ НЕГІЗІ	54
Любенко Л.В., Квасных Г.С. ДИАГНОСТИКА КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ У ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА	57
Рамазанова Г.Д., Квасных Г.С., Барановская О.М. ФОРМИРОВАНИЕ ЛОГИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ В УСЛОВИЯХ ОБНОВЛЕННОГО СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ.....	60
Крупко О.В. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	63
CONTENTS	67

283840

283872

283856

283879

283861

283698

283863

283429

283838

283851

283884

283886

283747

283837

283864

283865

283874